

1° & 2° Δ.Σ. Βύρωνα
3° & 13° Δ.Σ. Βύρωνα
4° & 10° Δ.Σ. Βύρωνα
5° & 11° Δ.Σ. Βύρωνα
6° & 7° Δ.Σ. Βύρωνα
8° Δ.Σ. Βύρωνα
9° & 16° Δ.Σ. Βύρωνα

Ενδοσχολικά Επιμορφωτικά Σεμινάρια Σχολικού Έτους 2011-12

**Περιβάλλον μάθησης και
διαφοροποίηση της διεργασίας
διδασκαλίας-μάθησης σε ένα
σχολείο για όλους τους μαθητές**

**Σχολική Σύμβουλος 14ης Περιφέρειας
Δημοτικής Εκπαίδευσης Αττικής
Όλγα Ημέλλου, M.Ed., Ph.D.**

2012

Περιβάλλον μάθησης και διαφοροποίηση της διεργασίας διδασκαλίας-μάθησης σε ένα σχολείο για όλους τους μαθητές

Όλγα Ημέλλου

Σχολική Σύμβουλος 14^{ης} Περιφέρειας Δημοτικής Εκπαίδευσης Αττικής

Σκεπτικό - Περίληψη

Η εξασφάλιση υπηρεσιών εκπαίδευσης προς τους μαθητές με δυσκολίες μάθησης (δ.μ.) (Ημέλλου, 2003: 39), μετά την ψήφιση των νόμων 2817/2000 και 3699/2008, εστιάζεται, όλο και πιο συχνά, στις σχολικές τάξεις του γενικού σχολείου. Οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται: (α) από τον εκπαιδευτικό της τάξης στις περιπτώσεις που δεν υπάρχουν διαθέσιμες υπηρεσίες ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης και στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό, (β) συνεργατικά από τον εκπαιδευτικό της τάξης και τον ειδικό παιδαγωγό/ορθοπαιδαγωγό στα πλαίσια λειτουργίας του τμήματος ένταξης (Ημέλλου & Χαρούπιας, 2005· Ημέλλου & Χαρούπιας, 2006) και (γ) συνεργατικά από τον εκπαιδευτικό της τάξης και τον ειδικό παιδαγωγό/ορθοπαιδαγωγό στα πλαίσια υλοποίησης του θεσμού της συνεκπαίδευσης/παράλληλης στήριξης (Ν. 3699/ΦΕΚ 199/τ.Α/άρθρο 6/2008· Υ.Α. 27922/Γ6/ΦΕΚ 449/Τ.Β', σ. 9390/03-04-2007). Οι εκπαιδευτικοί της γενικής εκπαίδευσης, χωρίς ειδικές σπουδές και με ελάχιστη υποστήριξη από τους θεσμούς, καλούνται να υποστηρίξουν μαθητές με δ.μ. στην αίθουσα διδασκαλίας, με το λιγότερο διαχωριστικό τρόπο, διαφοροποιώντας την εργασία τους (Tomlinson, 2004) στα πλαίσια λειτουργίας ενός ενταξιακού σχολείου, ενός σχολείου για όλους τους μαθητές (Unesco, 1994· Αναστασιάδης, 2011). Οι πρακτικές διαφοροποίησης της διεργασίας διδασκαλίας-μάθησης, σύμφωνα με τις συνθήκες που διαμορφώνονται στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα (Ημέλλου, 2011α· Αναστασιάδης, 2011), προβλέπεται να υλοποιούνται σύμφωνα με τις προδιαγραφές ενός μοντέλου ισότιμης συνεκπαίδευσης (inclusion) με λίγες ή μηδαμινές υποστηρικτικές υπηρεσίες (Ημέλλου, 2011α: 31-32) και με περιορισμένη υποστήριξη για τον εκπαιδευτικό της τάξης.

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η συνεργασία αποτελεί έναν πολύ σημαντικό παράγοντα εφαρμογής επιτυχημένων προγραμμάτων ισότιμης συνεκπαίδευσης και το μοναδικό παράγοντα πρόβλεψης των θετικών στάσεων των εκπαιδευτικών, τόσο της ειδικής όσο και της γενικής εκπαίδευσης (Villa, Thousand, Meyers & Nevin, 1996), ενώ, σε επίπεδο σχολικής μονάδας, η καλλιέργεια κουλτούρας και η ανάπτυξη πολιτικής σε θέματα ισότιμης συνεκπαίδευσης αποτελούν βασικά προαπαιτούμενα (Booth, Ainscow, Black-Hawkins, Vaughan & Shaw, 2000· MacGilchrist, Meyers & Reed, 2004: 108-149· MacGilchrist & Buttress, 2005: 55-72· Frost, Durrant, Head & Holden, 2000: 32· Χατζηπαναγιώτου, 2008). Κοινά και κυρίαρχα χαρακτηριστικά των σχολείων με υψηλά επίπεδα σχολικής επιτυχίας για όλους τους μαθητές είναι: η ανάπτυξη συνεργατικής κουλτούρας, η αίσθηση της κοινής ευθύνης, οι υψηλές προσδοκίες για όλους τους μαθητές, η ανταλλαγή και σύνθεση γνώσεων και δεξιοτήτων, η υποστήριξη του κοινού στόχου βελτίωσης της διδασκαλίας αλλά και των επιδόσεων όλων των μαθητών, καθώς και η αίσθηση της επαγγελματικής κοινότητας (Caron & MacLaughlin, 2002· Levin & Lezotte, 1990). Έρευνες για την αποτελεσματικότητα προγραμμάτων συνεκπαίδευσης εντός της συνηθισμένης σχολικής τάξης έχουν αναδείξει, παράλληλα, τη μεγάλη σημασία του περιβάλλοντος μάθησης στην επίτευξη των επιθυμητών εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων, ιδιαίτερα για τους μαθητές με δ.μ. (Vaughn & Schumm, 1994· Sideridis & Greenwood, 1998· Tomlinson, 2004· Doll, Zuckers & Brehm, 2009).

Διερευνώντας τρόπους βελτίωσης της υποστήριξης και εμπλουτισμού της ποιότητας των συνεργατικών πρακτικών στα πλαίσια λειτουργίας του γενικού σχολείου, προτείνουμε: (α) την υλοποίηση ενδοσχολικών επιμορφωτικών δράσεων, οι οποίες να απευθύνονται σε εκπαιδευτικούς γενικής εκπαίδευσης, με στόχο την κάλυψη των επαγγελματικών τους αναγκών σε θέματα ισότιμης συνεκπαίδευσης, διαφοροποιημένης παιδαγωγικής και καθολικού σχεδιασμού με σκοπό τη μάθηση (Ημέλλου, 2011β: 129-142) και (β) την αξιοποίηση της εμπειρογνωμοσύνης των συμμετοχών της σχολικής κοινότητας, ως συστήματος, μέσα από τη βέλτιστη αξιοποίηση της εμπειρογνωμοσύνης των επαγγελματιών ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης, με την υλοποίηση ενός αλγορίθμου συνεπισημονικών συνεργασιών. Με την ολοκλήρωσή των ενδοσχολικών σεμιναρίων, οι εκπαιδευτικοί αναμένεται να: (α) υιοθετούν θετική στάση απέναντι στους μαθητές που βιώνουν εμπόδια στη μάθηση, (β) αναγνωρίζουν και να περιγράφουν το περιβάλλον μάθησης των μαθητών και (γ) διαμορφώνουν θετικό περιβάλλον μάθησης για όλους τους μαθητές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αναστασιάδης, Π. (2011). *Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης. Βασικό επιμορφωτικό υλικό. Τόμος Α: Γενικό Μέρος*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Booth, T., Ainscow, M., Black-Hawkins, K., Vaughan, M. & Shaw, L. (2000). *Index for inclusion. Developing learning and participation in schools*. UK: Centre for Studies on Inclusive Education in collaboration with Centre for Educational Needs & Centre for Educational Research, University of Manchester & the Centre for Educational Research, Canterbury Christ Church University College.
- Caron, E.A. & MacLaughlin, M.J. (2002). Indicators of beacons of excellence schools: What do they tell us about collaborative practices. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 13(4): 285-313.
- Doll, B., Zucker, S. & Brehm, K. (2009). *Τάξεις που προάγουν την ψυχική ανθεκτικότητα. Πώς να δημιουργήσουμε ευνοϊκό περιβάλλον για τη μάθηση*. Επιμέλεια: Χατζηχρήστου Χ., Μετάφραση: Θεοχαράκη, Ε.. Αθήνα: Τυπωθήτω - Γιώργος Δαρδανός.
- Frost, D., Durrant, J., Head, M. & Holden, G. (2000). *Teacher-led school improvement*. London & New York: RoutledgeFalmer.
- Ημέλλου, Όλγα (2002). Η διαχείριση του χρόνου εργασίας ως παράγοντας βελτίωσης της διεργασίας διδασκαλίας/μάθησης. Διερεύνηση της εκπαιδευτικής πραγματικότητας με τη χρήση του Διαγράμματος Ροής Χρόνου Μαθήματος. Στο: Μπαγάκης, Γ. (επιμ.). *Ο εκπαιδευτικός ως ερευνητής*, σ. 400-406. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ημέλλου, Όλγα (2003). *Ήπιες δυσκολίες μάθησης. Προσεγγίσεις στο γενικό σχολείο*. Αθήνα: Ατραπός.
- Ημέλλου, Όλγα (2011α). Κεφάλαιο 2: Ένταξη και ισότιμη συνεκπαίδευση μαθητών με δυσκολίες μάθησης στο γενικό σχολείο. Στο: Αλεβίζος Γ., Βλάχου Α., Γενά Α., Πολυχρονοπούλου Σ., Μαυροπούλου Σ., Χαρούπιας Α. & Χιουρέα Ουρ. (επιμ.). *Εξειδικευμένη εκπαιδευτική υποστήριξη για ένταξη μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες*. Αθήνα: ΥΠΔΒΜΘ. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: http://www.minedu.gov.gr/eey/index.php?option=com_content&view=article&id=18&Itemid=24
- Ημέλλου, Όλγα (2011β). *Διερεύνηση αντιλήψεων επαγγελματιών εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την ισότιμη συνεκπαίδευση μαθητών με ήπιες δυσκολίες μάθησης στο γενικό σχολείο με στόχο τη σχεδίαση προγράμματος επιμόρφωσης*. Διπλωματική εργασία. Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών: «Σπουδές στην Εκπαίδευση». Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Ημέλλου, Όλγα (2011γ). Διαφυλικές διαφορές στις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών γενικής εκπαίδευσης απέναντι στην ένταξη και ισότιμη συνεκπαίδευση μαθητών με δυσκολίες μάθησης στο γενικό σχολείο. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 167, σελ. 18-35.
- Ημέλλου, Όλγα (υπό δημοσίευση). Αναζητώντας πρότυπα επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών σε ένα σχολείο για όλους τους μαθητές. Πορεία προς μια παιδαγωγική της διαφοροποίησης ή εξ αρχής σχεδιασμός με σκοπό τη μάθηση; *Πρακτικά ΙΔ΄ Διεθνούς Συνεδρίου με θέμα: «Εκπαίδευση ατόμων με ειδικές ανάγκες: Μια πρόκληση για το σχολείο και την κοινωνία»*. Θεσσαλονίκη 1-3/12/2011. Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδας.
- Ημέλλου, Ο. & Χαρούπιας, Α. (2005). Ο ρόλος της ενδοϋπηρεσιακής ειδίκευσης στην τροποποίηση της υιοθετούμενης προσωπικής θεωρίας των εκπαιδευτικών: Μια μελέτη περίπτωσης. *Νέα Παιδεία*, 114, σελ. 34-42.
- Ημέλλου, Ο. & Χαρούπιας, Α. (2006). Ο ρόλος του αναστοχαζόμενου παιδαγωγού του Τμήματος Ένταξης στη συνδιαμόρφωση κλίματος ποιοτικής αλλαγής στις καθημερινές εκπαιδευτικές πρακτικές ισότιμης συνεκπαίδευσης στο γενικό σχολείο. Μια κριτική προσέγγιση της αναποτελεσματικότητας των top-down εκπαιδευτικών αλλαγών στην ειδική εκπαίδευση. Στο Μπαγάκης, Γιώργος (επιμ.). *Εκπαιδευτικές αλλαγές: Η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ματσαγγούρας, Ηλίας (2000). *Η σχολική τάξη*. Αθήνα.
- MacGilchrist, B., Meyers, K. & Reed, J. (2004). *The intelligent school (second edition)*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications.
- MacGilchrist, B. & Buttress, M. (2005). *Transforming learning and teaching*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications.
- Levin, D.U. & Lezotte, L.W. (1990). *Unusually effective schools: A review and analysis of research and practice*. Madison, WI: The National Center for Effective Schools Research and Development.

- Rose, D.H. & Meyer, A. (2002). *Teaching every student in the digital age: Universal Design for Learning*. Alexandria VA: ACSD.
- Rose, D.H. & Meyer, A. (2006). *A practical reader in Universal Design for Learning*. Cambridge MA: Harvard Education Press.
- Rose, D.H., Meyer, A. & Hitchcock, C. (2005). *The universally designed classroom and digital technologies*. Cambridge MA: Harvard Education Press.
- Sideridis Georgios S. and Greenwood Charles R. (1998). Identification and validation of effective instructional practices for children from impoverished backgrounds and those with learning and developmental disabilities using ecobehavioural analysis. *European Journal of Special Needs Education*, 13(2): 145-154.
- Tomlinson, Carol Ann (2004). *Διαφοροποίηση της εργασίας στην αίθουσα διδασκαλίας. Ανταπόκριση στις ανάγκες όλων των μαθητών*. Μετάφραση: Θεοφιλίδης, Χ., Μαρτίδου-Φορσιέ, Δ. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Vaughn Sharon, Schumm Jeanne Shay (1994). Middle school teachers' planning for students with learning disabilities. *J. Remedial and Special Education (RASE)*, 15(3): 152-161.
- Villa, R., Thousand, J., Meyers, H. & Nevin, A. (1996). Teacher and administrator perceptions of heterogeneous education. *Exceptional Children*, 63(1): 29-45.
- Unesco (1994). Διακήρυξη της Σαλαμάνκα και πλαίσιο δράσης για την ειδική αγωγή. Παγκόσμια διάσκεψη για την Ειδική Αγωγή. Σαλαμάνκα, Ισπανία, 7-10 Ιουνίου.
- Χατζηπαναγιώτου, Π. (2008). Ο ρόλος της κουλτούρας στην αποτελεσματικότητα του σχολικού οργανισμού. Στο: Παπαναούμ, Ζ. (επιμ.). *Οδηγός επιμόρφωσης. Διαπολιτισμική εκπαίδευση και αγωγή*. Θεσσαλονίκη.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΝΔΟΣΧΟΛΙΚΩΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΩΝ ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ		
«Περιβάλλον μάθησης και διαφοροποίηση της διεργασίας διδασκαλίας-μάθησης σε ένα σχολείο για όλους τους μαθητές»		
Συντονίστρια: Ημέλλου Όλγα, Σχολική Σύμβουλος 14 ^{ης} Περιφέρειας Δημοτικής Εκπαίδευσης Αττικής		
08:00 – 08:30	Προσέλευση – Χαιρετισμός από διευθυντές σχολικών μονάδων - Εισαγωγή	
08:30 – 09:45	Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α Σ Ε Ο Μ Α Δ Ε Σ	
(α) Εμπόδια στη μάθηση: προσωπικά βιώματα (δυάδες – τετράδες) (β) Καταγραφή χαρακτηριστικών ενός θετικού περιβάλλοντος μάθησης (τετράδες - ολομέλεια) (γ) Ανατροφοδότηση από συντονίστρια (ολομέλεια)		
09:45-10:00	Δ Ι Α Λ Ε Ι Μ Μ Α	
10:00 - 11:45	Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α Σ Ε Ο Μ Α Δ Ε Σ	
(α) Διαμορφώνοντας θετικό περιβάλλον μάθησης για όλους τους μαθητές: Το παράδειγμα μιας σχολικής τάξης στην οποία φοιτά μαθητής με δυσκολίες στη μάθηση ή/και μαθητής με προβλήματα συμπεριφοράς (ομάδες – ολομέλεια) (β) Ανατροφοδότηση από συντονίστρια (ολομέλεια)		
11:45-12:00	Δ Ι Α Λ Ε Ι Μ Μ Α	
12:00-13:30	Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α Σ Ε Ο Μ Α Δ Ε Σ	
(α) Η διαμόρφωση θετικού περιβάλλοντος μάθησης ως πρόβλημα προς επίλυση: Μια πραγματική συνθήκη σχολικής τάξης (ομάδες – ολομέλεια) (β) Ανατροφοδότηση από συντονίστρια (ολομέλεια)		
Ο Λ Ο Μ Ε Λ Ε Ι Α		
13:00– 14:00	Συμπεράσματα ενδοσχολικού επιμορφωτικού σεμιναρίου	Συντονίστρια: Ημέλλου Όλγα Σχολική Σύμβουλος 14 ^{ης} Περιφέρειας Δημοτικής Εκπαίδευσης Αττικής

1^Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ)

Εμπόδια στη μάθηση: προσωπικά βιώματα του εκπαιδευτικού Χαρακτηριστικά ενός θετικού περιβάλλοντος μάθησης

Α' Στάδιο

- Σε δυάδες (προφορικά): Ανακαλέστε από τη μνήμη σας μια προσωπική εμπειρία από τα μαθητικά σας χρόνια, στην οποία αισθανθήκατε ότι υπήρχε κάποιο εμπόδιο στη μάθησή σας, και μοιραστείτε την με το άλλο μέλος της δυάδας.
- (α) Ποιες ήταν οι συνθήκες της συγκεκριμένης κατάστασης (δηλ. το περιβάλλον μάθησης);
(β) Ποια ήταν τα συναισθήματά σας εξαιτίας της συγκεκριμένης κατάστασης;
(γ) Τι, κατά τη γνώμη σας, θα μπορούσε να αποτελέσει λύση και να ακυρώσει τα εμπόδια στη μάθησή σας;
(δ) Με ποιο τρόπο, κατά τη γνώμη σας, θα ήταν δυνατή η υλοποίηση της πρότασης άρσης των εμποδίων;

Β' Στάδιο

- Σε τετράδες (προφορικά και γραπτά): Κάθε μέλος της κάθε δυάδας μεταφέρει στην τετράδα, συνοπτικά, τις συνθήκες, τα συναισθήματα, τις προτάσεις επίλυσης και τους τρόπους υλοποίησης των προτάσεων του άλλου μέλους της δυάδας. Μετά την ολοκλήρωση της ανταλλαγής των εμπειριών στην τετράδα, ακολουθεί συζήτηση με στόχο τη σύνθεση των απόψεων και την καταγραφή των χαρακτηριστικών ενός περιβάλλοντος μάθησης που διευκολύνει τη μάθηση, δηλαδή ενός θετικού περιβάλλοντος μάθησης (γραπτή καταγραφή της ομάδας).

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΘΕΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Οι παρακάτω καταγραφές αποτελούν σύνθεση του υλικού που επεξεργάστηκαν ομάδες εκπαιδευτικών των συνεργαζόμενων σχολείων: 9^{ου} & 16^{ου}, 4^{ου} & 10^{ου}, 6^{ου} & 7^{ου} Δημοτικών Σχολείων Βύρωνα και του 8^{ου} Δημοτικού Σχολείου Βύρωνα

Σύμφωνα με τους εμπλεκόμενους στις ομάδες εργασίας εκπαιδευτικούς, σε ένα θετικό περιβάλλον μάθησης ο εκπαιδευτικός:

- αποδέχεται όλους τους μαθητές και καλλιεργεί αίσθημα ασφάλειας και «ζεστασιάς», ανεξαρτήτως τυχόν ιδιαιτεροτήτων κοινωνικής, πολιτισμικής ή γλωσσικής προέλευσης, δυσκολιών μάθησης, προβλημάτων συμπεριφοράς, κ.λπ., δίνοντας ιδιαίτερη σημασία στη σταθερότητα και στη συνέπεια της συμπεριφοράς του (όχι απρόβλεπτες εναλλαγές).
- δημιουργεί οικογενειακή ευχάριστη ατμόσφαιρα και κλίμα αλληλοσεβασμού και αλληλοβοήθειας, εντός του οποίου όλοι μπορούν να πουν τη γνώμη τους χωρίς φόβο.
- εκφράζει έμπρακτα την εμπιστοσύνη του προς τους μαθητές και τους εμπλέκει στη διαδικασία λήψης αποφάσεων που τους αφορούν.
- αποδέχεται τα συναισθήματα των μαθητών και τις εκφράσεις των συναισθημάτων αυτών. Σε περιπτώσεις αρνητικής συμπεριφοράς, ο εκπαιδευτικός χαρακτηρίζει τη συμπεριφορά και όχι το πρόσωπο του παιδιού, σεβόμενος την προσωπικότητά του και αποκλείοντας τυχόν αρνητικές επιπτώσεις στην αυτοεκτίμηση του παιδιού.
- προάγει την ελεύθερη βούληση των μαθητών, ενθαρρύνει τις πρωτοβουλίες τους και ενισχύει την αυτοπεποίθησή τους, περιορίζοντας τη δυναμική της κριτικής του κοινωνικού περιγύρου (σχολείο, κοινωνία) στη διαμόρφωση υγιών κοινωνικών δεξιοτήτων.
- προάγει την ομαλή συνεργασία γονέα-μαθητή-εκπαιδευτικού. Ενθαρρύνει τη διαπροσωπική επικοινωνία και συνεργασία.
- έχει λογικές, αλλά υψηλές, προσδοκίες για όλους τους μαθητές.
- αντιμετωπίζει δίκαια όλους τους μαθητές, χωρίς να κάνει διακρίσεις καλού και κακού μαθητή. Χειρίζεται τις δυσκολίες με υπομονή, ηρεμία, δικαιοσύνη και χιούμορ.
- παραδέχεται το λάθος του και αυτοκαταργεί την αυθεντία του, αποκλείοντας από τις συμπεριφορές του την αυταρχικότητα, τη χειροδικία και τον εκφοβισμό.
- διερευνά και αξιολογεί την κατάσταση πριν την επιβολή ποινών/συνεπειών σε μαθητές.
- εξατομικεύει τη διδασκαλία του, όπου αυτό χρειάζεται (π.χ. μακροχρόνιες απουσίες λόγω ασθενειών, δυσκολίες μάθησης, προβλήματα συμπεριφοράς, κ.λπ.).
- προσαρμόζει τη συμπεριφορά του στο μαθητικό πληθυσμό της τάξης του, αναγνωρίζοντας τις ιδιαιτερότητες του κάθε μαθητή.
- επιτρέπει στο κάθε παιδί να φτάσει το μέγιστο των δυνατοτήτων του μέσα από μαθητοκεντρικές προσεγγίσεις και προτάσεις διαφοροποίησης της διδασκαλίας.
- ακροάται και παρατηρεί προσεκτικά τον κάθε μαθητή, γνωρίζει τη συναισθηματική και ψυχολογική του κατάσταση, τις μαθησιακές του δυσκολίες, κατανοεί τις ανάγκες του και τον στηρίζει ολόπλευρα.

Σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς, σε ένα θετικό περιβάλλον μάθησης:

- όλοι οι μαθητές αντιμετωπίζονται ισότιμα από τον εκπαιδευτικό, έτσι ώστε όλοι να μπορούν να στηρίζονται

σε αυτόν για κάθε θέμα του προκύπτει·

- κάθε παιδί αποτελεί μια ξεχωριστή περίπτωση και θα πρέπει, για κάθε παιδί, να γίνεται ιεράρχηση αναγκών για τη ρύθμιση της συμπεριφοράς του·
- δημιουργείται αίσθημα εμπιστοσύνης σε κάθε παιδί, τόσο σε σχέση με τον εκπαιδευτικό όσο και σε σχέση με τους συμμαθητές του·
- η οικογένεια υποστηρίζει τους μαθητές, ειδικά στις περιπτώσεις που υπάρχουν μαθησιακές ή/και συναισθηματικές ανάγκες·
- προάγεται η επικοινωνία με τους γονείς, ειδικά όταν παρατηρηθεί αλλαγή συμπεριφοράς και επίδοσης σε κάποιον μαθητή, έτσι ώστε να κατανοηθούν τα αίτια αυτών των αλλαγών και να γίνει παρέμβαση όσο και όπου αυτό είναι δυνατόν·
- υπάρχει κλίμα ενδιαφέροντος για νέες προσεγγίσεις, αναφορικά με το μαθησιακό υλικό και τον τρόπο διδασκαλίας από τον εκπαιδευτικό (εκπαιδευτικοί ανοικτοί στο καινούριο)·
- δημιουργείται κλίμα αισιοδοξίας και αξιοποιείται το χιούμορ, έτσι ώστε το κάθε παιδί να μπορεί να μαθαίνει αβίαστα και φυσικά·
- η συμπεριφορά των μαθητών οριοθετείται μέσα από την οργάνωση της σχολικής τάξης (κανόνες και ρουτίνες), στις οποίες συμπεριλαμβάνεται ο καθημερινός έλεγχος των εργασιών και η ανατροφοδότηση όλων των μαθητών. Η διαμόρφωση των κανόνων της τάξης γίνεται μέσα από προτάσεις των μαθητών και του εκπαιδευτικού και αποδοχή τους από όλους (συμβόλαιο)·
- τα τμήματα είναι ολιγομελή και οργανώνονται σε ομάδες με ξεκάθαρους ρόλους και υπευθυνότητες και με δεδομένη την αποδοχή κάθε μαθητή. Κάθε μέλος της ομάδας γνωρίζει τα καθήκοντά του και συνεργάζεται με τους υπόλοιπους μέσα από κατάλληλα σχεδιασμένες κοινωνικές αλληλεπιδράσεις·
- όλοι οι μαθητές, συμπεριλαμβανομένων των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες, ενθαρρύνονται να συμμετέχουν ενεργά στις δράσεις της τάξης και να μαθαίνουν μέσα από την καλλιέργεια κατάλληλων κινήτρων (ελκυστικό μάθημα)·
- αξιοποιούνται οι προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες, ενώ οι νέες γνώσεις και εμπειρίες συνδέονται με τη ζωή·
- τα παρουσιαζόμενα προβλήματα επιλύονται άμεσα, ενώ το σχολείο αποτελεί τόπο άμβλυνσης κοινωνικών ταμπού.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τους εμπλεκόμενους στις ομάδες εργασίας εκπαιδευτικούς

A. Σε ένα θετικό φυσικό περιβάλλον μάθησης:

- η διάταξη των θρανίων σχεδιάζεται με βάση τις ανάγκες των μαθητών. Η διάταξη θρανίων και αντικειμένων θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε να εξυπηρετούνται οι διάφορες δραστηριότητες της τάξης·
- οι μαθητές έχουν εύκολη πρόσβαση στα θρανία τους, ενώ η λειτουργικότητα του φυσικού χώρου διδασκαλίας είναι καθοριστικής σημασίας·
- η ευχάριστη διακόσμηση συμβάλλει στη μάθηση και δημιουργεί οικείο περιβάλλον (π.χ. προσωπικές ή ομαδικές εργασίες μαθητών). Η ευχάριστη διακόσμηση, επίσης, μπορεί να δημιουργήσει θετική διάθεση τόσο στο δάσκαλο όσο και στους μαθητές και να εμπνέει ευχάριστα συναισθήματα.

B. Σε ένα θετικό κοινωνικό περιβάλλον μάθησης:

- υπάρχει σεβασμός και αναγνώριση όλων από όλους, τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των μαθητών·
- υπάρχει σεβασμός και αναγνώριση της διαφορετικότητας του κάθε μαθητή, συμπεριλαμβανομένων και των μαθητών που βρίσκονται στα δύο άκρα της βαθμολογικής κλίμακας·
- ο εκπαιδευτικός έχει θετική και υποστηρικτική στάση απέναντι σε όλους τους μαθητές, και πλαισιώνει θετικά όλους τους μαθητές, έτσι ώστε όλοι να «εισπράττουν» οικειότητα. Ακούει, βλέπει, παρατηρεί ο,τιδήποτε σχετίζεται με τις μαθησιακές και συναισθηματικές ιδιαιτερότητες κάθε μαθητή, τις σχέσεις των μαθητών μεταξύ τους και την έκφραση των σχέσεων αυτών στην ομάδα. Ακόμα λαμβάνει υπόψη τυχόν «νέες» ανάγκες οι οποίες παρουσιάζονται ως συνέπεια των νέων κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών·
- η τάξη λειτουργεί με ομάδες μαθητών, με στόχο την οικοδόμηση καλών σχέσεων μεταξύ όλων των παιδιών. Οι τακτικές αλλαγές στη σύνθεση των ομάδων και στους ρόλους των μελών της ομάδας μπορεί να προάγουν την αποδοχή όλων των μαθητών·
- υπάρχουν καλές σχέσεις εκπαιδευτικού-μαθητών. Η αρμονική σχέση του εκπαιδευτικού με τους μαθητές του αφορά, κύρια, τη διαλλακτικότητά του (ακούει τα προβλήματα των παιδιών και τα συζητά μαζί τους), ενώ σημαντική προϋπόθεση είναι ο προσδιορισμός ορίων συμπεριφοράς. Οι σχέσεις εκπαιδευτικού-μαθητή είναι σημαντικό να στηρίζονται στην εμπιστοσύνη, στη συνεργατικότητα και στον αμοιβαίο θαυμασμό·
- ο εκπαιδευτικός έχει αποκλείσει τυχόν στερεοτυπικές αντιλήψεις για τους μαθητές του·
- κάθε μαθητής ενθαρρύνεται, ιδιαίτερα στους τομείς που τα καταφέρνει·
- υπάρχει κλίμα δημοκρατικό, συνεργατικό, ευγενούς άμιλλας με εξομάλυνση των διαπροσωπικών σχέσεων·
- σχεδιάζονται ελεύθερες δραστηριότητες παιγνιώδους μορφής, ώστε να ξεδιπλωθεί ο εσωτερικός κόσμος του κάθε παιδιού και το κάθε παιδί να αγαπήσει την τάξη του και το σχολείο·

- η τάξη οργανώνεται σε ομάδες εργασίας με αριθμό μελών που ξεκινάει από δύο (εταιρική ομάδα) και φτάνει στα τέσσερα μέλη: (α) μαθητές εξοικειώνονται μεταξύ τους και αναπτύσσουν κοινούς κώδικες επικοινωνίας, (β) οι μαθητές «συγκρούονται» μεταξύ τους τεκμηριώνοντας τις απόψεις τους, (γ) οι μαθητές συνθέτουν τις απόψεις τους (συμφιλίωση και επικοινωνία), (δ) οι μαθητές στηρίζουν ο ένας τον άλλον, στα πλαίσια λειτουργίας της ομάδας (αλληλεγγύη και συνοχή). Οι μαθητές περνούν από τη φάση του προσανατολισμού στη μεταξύ τους εξοικείωση, αναπτύσσουν κώδικες επικοινωνίας και, τέλος, οδηγούνται στη σύνθεση και στην ουσιαστική επικοινωνία.
- Γ. Σε ένα **θετικό εκπαιδευτικό περιβάλλον μάθησης**:
- η διδασκαλία εξατομικεύεται και η επιλογή του διδακτικού μοντέλου καθορίζεται από το μαθητή ή/και το μάθημα·
 - είναι καθοριστικής σημασίας: (α) η σαφής γνώση της στοχοθεσίας, (β) η καταγραφή της προόδου του κάθε μαθητή όχι μόνο σε σχέση με τους άλλους, αλλά και σε σχέση με τον ίδιο, (γ) η ανατροφοδότηση, (δ) η αξιολόγηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων (γιατί δεν απέδωσε, κλπ) και (ε) η επιβράβευση·
 - γίνεται ανάθεση σε μαθητές αρμοδιοτήτων σε τομείς που τα καταφέρνουν. Ο εκπαιδευτικός σχεδιάζει δραστηριότητες-παιχνίδια, όπου αναλαμβάνει πρωτεύοντα ρόλο μαθητής με συναισθηματικές ή μαθησιακές δυσκολίες στοχεύοντας στην απόκτηση αυτοπεποίθησης, αυτοεκτίμησης και κοινωνικοποίησης, στοιχεία τα οποία τροφοδοτούν το κίνητρο για περαιτέρω συμμετοχή στις δραστηριότητες της ομάδας·
 - αναδεικνύονται από τον εκπαιδευτικό τα θετικά στοιχεία κάθε μαθητή·
 - οι «έντονες» συμπεριφορές-καταστάσεις αντιμετωπίζονται παιδαγωγικά·
 - υπάρχει ενθάρρυνση, ενίσχυση, υποστήριξη και θετική πλαisiώση κάθε προσπάθειας των μαθητών, με σκοπό την καλλιέργεια της θετικής στάσης της ομάδας της τάξης απέναντι στους μαθητές με κάποιες ιδιαιτερότητες·
 - γίνεται σωστή διαχείριση του χρόνου εργασίας στη σχολική τάξη, με στόχο την αύξηση του χρόνου ποιοτικής εμπλοκής των μαθητών στη μάθηση·
 - καλλιεργείται κλίμα αποδοχής του λάθους και αξιοποίησής του προς θετική κατεύθυνση·
 - παρέχονται πλούσια ερεθίσματα: εικόνα, ήχος, εποπτικό υλικό, κ.λπ·
 - ο εκπαιδευτικός έχει αντικειμενικότητα, αυξημένο αίσθημα ευθύνης, βαθύ αίσθημα δικαιοσύνης και δημοκρατίας. Χρήσιμη θα ήταν η παρέμβαση του σχολικού συμβούλου καθώς και η συνεργασία γονιών-εκπαιδευτικών·
 - εμπλουτίζεται η διεργασία διδασκαλίας-μάθησης με βιωματικές δράσεις, στις οποίες οι μαθητές συμμετέχουν με τις δικές τους σκέψεις και εμπειρίες·
 - το σχολείο είναι ένας ζωντανός οργανισμός, που για να λειτουργήσει πρέπει να συνεργάζονται τα μέρη του αρμονικά. Το θετικό κλίμα είναι θέμα σχέσεων εκπαιδευτικού-μαθητών, αλλά και μαθητή-μαθητή·
 - ο εκπαιδευτικός είναι συμμετέχων, κοινωνός, συνδιαμορφωτής, συνδημιουργός·
 - αναγνωρίζεται η μοναδικότητα του κάθε μαθητή και η αναγκαιότητα ενεργητικότερης συμμετοχής·
 - σχεδιάζονται βιωματικές διδασκαλίες·
 - υπάρχει σεβασμός στην προσωπικότητα και στις ανάγκες κάθε μαθητή, ενώ όλοι οι μαθητές εμπλέκονται ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Γ' Στάδιο

- Στην ολομέλεια (προφορικά): Κάθε ομάδα, μέσω ενός μέλους της, ανακοινώνει στην ολομέλεια το αποτέλεσμα της συζήτησης των μελών της, δηλαδή τα χαρακτηριστικά ενός θετικού περιβάλλοντος μάθησης, στα οποία κατέληξαν. Ακολουθεί σύνθεση των απόψεων των ομάδων και ανατροφοδότηση.

ΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ
Περιβάλλον μάθησης και διαφοροποίηση της διεργασίας διδασκαλίας-μάθησης σε ένα σχολείο για όλους τους μαθητές

Όλγα Ημέλλου

Σχολική Σύμβουλος 14ης Περιφέρειας Δημοτικής Εκπαίδευσης Αττικής

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- Τι δυσκολίες νομίζετε ότι βιώνει ένας μαθητής στην προσπάθειά του να παρακολουθήσει το σχολικό μάθημα, να εμπλακεί στη διαδικασία της μάθησης και, τελικά, να μάθει;
- Ενεργεί ο εκπαιδευτικός πάντα με τρόπο που να διευκολύνει την πρόσβασή του στη γνώση;
Αν ναι, ποιες είναι οι ενέργειές του εκπαιδευτικού;
Αν όχι, ποια θεωρείτε ότι είναι τα εμπόδια;
- Η σχολική τάξη του σύγχρονου ελληνικού δημόσιου σχολείου: Αλλαγή στη σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού
- **Ισότιμη συνεκπαίδευση**
 - Η φιλοσοφία του μη αποκλεισμού της διαφορετικότητας.
 - Δέσμευση της πολιτείας, του εκπαιδευτικού συστήματος και όσων προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε αυτό να παρέχουν στο κάθε παιδί με δυσκολίες μάθησης προσαρμοσμένη εκπαίδευση στις τάξεις του κοινού σχολείου –σε όσο μεγαλύτερη έκταση είναι αυτό δυνατό- με την παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών.
 - Προϋποθέσεις, προδιαγραφές, εγγυήσεις.

Τα πέντε επίπεδα υποστήριξης των παιδιών με δυσκολίες μάθησης στο γενικό σχολείο

- Υποστήριξη σε επίπεδο μαθητή
- Υποστήριξη σε επίπεδο εκπαιδευτικού
- Υποστήριξη σε επίπεδο σχολικής τάξης
- Υποστήριξη σε επίπεδο οικογένειας
- Υποστήριξη σε επίπεδο σχολικής μονάδας

Η οικολογία της σχολικής τάξης

Η σχολική τάξη ως φυσικό περιβάλλον

- Φυσικές μεταβλητές σχολικής τάξης: μέγεθος, σχεδιασμός, φωτισμός
- Οργάνωση χώρου & αντικειμένων: διεύθυνση θρανίων, θέση έδρας
- Συσχετισμός οργάνωσης με μεταβλητές που αφορούν τη διεργασία διδασκαλίας & μάθησης (μαθησιακά παραγωγικός χρόνος, μέθοδος διδασκαλίας, παιδαγωγικό στυλ, κ.λπ.)
- Λειτουργικότητα σχολικής τάξης σε σχέση με στόχους που θέτει ο εκπαιδευτικός για τους μαθητές του
- Στόχος: η μέγιστη αποτελεσματικότητα του προγράμματος που υλοποιείται στη σχολική τάξη
- Αξιολόγηση Σταθερών Παραγόντων Σχολικής Εργασίας

Η καταγραφή των μεταβλητών αυτών είναι σημαντική γιατί:

- τα δεδομένα που θα συλλέξουμε μπορούν να χρησιμεύσουν στην αρχική μας εκτίμηση, με βάση την οποία θα σχεδιαστούν εναλλακτικές παρεμβάσεις στο φυσικό χώρο της τάξης, προκειμένου να βελτιωθεί η λειτουργικότητά της συνολικά.

Η σχολική τάξη ως κοινωνικό περιβάλλον

- Σύνολο μαθητών με βασικό κοινό σημείο τη χρονολογική ηλικία
- Διαφορετικότητα μαθητών: προσωπικότητα, ενδιαφέροντα, σύνθεση γνωστικών λειτουργιών, μαθησιακός ρυθμός, γνωστικό στυλ, πολιτισμικό υπόβαθρο, επίπεδο βασικών ακαδημαϊκών δεξιοτήτων
- Σχέσεις μαθητών μεταξύ τους
- Εκπαιδευτικοί που διδάσκουν στην τάξη: προσωπική θεωρία, σχέσεις με μαθητές, σχέσεις μεταξύ τους
- Αξιολόγηση Κοινωνικού Περιβάλλοντος Τάξης

Τα δεδομένα που θα συλλέξουμε μπορούν να χρησιμεύσουν:

- Στην καταγραφή των σχέσεων ανάμεσα στους μαθητές (αγαπητοί μαθητές, μη αγαπητοί μαθητές, αόρατοι μαθητές, κ.λπ.)
- Με βάση την αρχική μας εκτίμηση μπορούμε να διαμορφώσουμε ομάδες μαθητών, οι οποίες είναι, τις περισσότερες φορές ανομοιογενείς.
- Καλλιέργεια θετικών σχέσεων, πρόληψη μη λειτουργικών συμπεριφορών, διαμεσολάβηση στη μάθηση, κ.λπ.

Η σχολική τάξη ως εκπαιδευτικό περιβάλλον

- Σχεδιασμός & εφαρμογή πρακτικών, οι οποίες βοηθούν τον κάθε μαθητή να επιτυγχάνει επιθυμητά εκπαιδευτικά αποτελέσματα
- Εκπαιδευτικές μεταβλητές εντός της σχολικής τάξης: κανόνες τάξης, ρουτίνες
- Έκθεση μαθητών στη διδασκαλία: συχνότητα παρακολούθησης, απουσίες, περιορισμοί - εμπόδια
- Ποιότητα & καταλληλότητα εφαρμοζόμενης διδασκαλίας: σαφήνεια οδηγιών, τεχνικές, μέθοδοι, στρατηγικές, τρόποι αξιολόγησης μαθητών, απαντητικότητα, ανατροφοδότηση, τρόποι χειρισμού μαθητών με δυσκολίες στη μάθηση ή/και μαθητών με προβλήματα συμπεριφοράς χρήση ενισχυτών & τιμωριών, ατμόσφαιρα τάξης, επίπεδα θορύβου & επίπεδα δραστηριοποίησης
- Αξιολόγηση Εκπαιδευτικού Περιβάλλοντος Τάξης

φυσικό περιβάλλον + κοινωνικό περιβάλλον + εκπαιδευτικό περιβάλλον σχολικής τάξης = Π Ε Ρ Ι Β Α Λ Λ Ο Ν Μ Α Θ Η Σ Η Σ

Διαχείριση χρόνου εργασίας στη σχολική τάξη

- Ακαδημαϊκά παραγωγικός χρόνος: ποσότητα χρόνου στη διάρκεια του οποίου οι μαθητές ασχολούνται με τη μάθηση
- Χρόνος: καθοριστικός παράγοντας στην παραγωγή μάθησης
- Έρευνα των Muyskens & Ysseldyke (1998): διερεύνηση σχέσης χρόνου ακαδημαϊκής εμπλοκής μαθητών & ώρας διεξαγωγής δραστηριότητας: ο χρόνος ακαδημαϊκής εμπλοκής των μαθητών σχετίζεται περισσότερο με την οικολογία της τάξης και λιγότερο με την ώρα που γίνεται η δραστηριότητα
- Έρευνες του Ματσαγγούρα (1987): ο χρόνος ενεργητικής συμμετοχής για τους αδύνατους μαθητές είναι ποιοτικά & ποσοτικά υποβαθμισμένος
- Δυο συγκεκριμένες μετρήσιμες ποσότητες χρόνου προς καταγραφή & αξιολόγηση: διαθέσιμος από τον εκπαιδευτικό διδακτικός χρόνος, αξιοποιούμενος από το μαθητή χρόνος
- Αργότερος ρυθμός λειτουργικότητας μαθητών με δυσκολίες μάθησης σε σχέση με το μέσο όρο των μαθητών μιας σχολικής τάξης
- Η διαχείριση του χρόνου εργασίας στη σχολική τάξη σε συνδυασμό με τη σωστή διαχείριση των διαθέσιμων ανθρώπινων & υλικών μέσων θα πρέπει να ανταποκρίνεται στο σύνολο των ικανοτήτων & αναγκών όλων των μαθητών της σχολικής τάξης και στην ανάγκη για δημιουργία ενός θετικού για τη διδασκαλία & τη μάθηση περιβάλλοντος.

ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΤΑΞΗΣ

Για κάθε μελέτη περίπτωσης τάξης θα πρέπει να εξετάζονται τα παρακάτω:

- Πλήθος μαθητών με δυσκολίες μάθησης (δ.μ) ή/και προβλήματα συμπεριφοράς (π.σ.)
- Μαθησιακό προφίλ μαθητών με δ.μ. ή/και π.σ. Τι γνωρίζω;
- Έχω τα στοιχεία που μου χρειάζονται για να πάρω αποφάσεις εκπαιδευτικού χαρακτήρα;
- Τι δεν γνωρίζω; Τι πρέπει να μάθω ακόμα για να πάρω αποφάσεις οι οποίες θα στοχεύουν στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της παρέμβασής μου στην τάξη;
- Έχω στοχοθεσία για τους μαθητές αυτούς;
- Πώς μπορώ να την υλοποιήσω;

1. Δεδομένα σχολικής τάξης: καταγραφή
2. Εμπόδια στη μάθηση μαθητή ή μαθητών: αναγνώριση & προσδιορισμός
3. Στόχοι (άρση εμποδίων): καταγραφή & προγραμματισμός
4. Ενέργειες εκπαιδευτικού: σχεδιασμός & δράση

Δεδομένα

- Περιγραφή περιβάλλοντος μάθησης σχολικής τάξης
 - ✓ Φυσικό περιβάλλον μάθησης
 - ✓ Κοινωνικό περιβάλλον μάθησης
 - ✓ Εκπαιδευτικό περιβάλλον μάθησης
- Εμπόδια στη μάθηση μαθητή ή μαθητών (αναγνώριση & προσδιορισμός): συμπεριφορά – επικοινωνία – γνώσεις – ικανότητες – δεξιότητες – κινητοποίηση
- ΠΡΟΣΟΧΗ: Δεν εστιάζουμε στην απόδοση ευθυνών και στο 'τι μπορούσε να γίνει αν ...', αλλά προσπαθούμε να εστιαστούμε στο μαθητή και στο πώς αυτός βιώνει την πραγματικότητα της σχολικής μας τάξης, προσπαθούμε, αρχικά, να κατανοήσουμε

Στόχοι-Ζητούμενα

- Άρση εμποδίων
- Διευκόλυνση πρόσβασης στη μάθηση
- Χρήση στοιχείων από τις Περιγραφικές Εκθέσεις Μαθητών (Π.Ε.Μ.): περιγραφή και καταγραφή επιθυμητών στόχων
- Περιοχές στόχων: Συμπεριφορά – Επικοινωνία – Γνώσεις - Ακαδημαϊκές Δεξιότητες - Στάσεις
- Επιμέρους στόχοι για κάθε περιοχή στόχων
- Προτάσεις υλοποίησης στόχων στη σχολική μας τάξη
- Προτάσεις διαμόρφωσης θετικού περιβάλλοντος μάθησης

Ενέργειες εκπαιδευτικού

- Υλοποίηση προτάσεων διαμόρφωσης φυσικού περιβάλλοντος μάθησης
- Υλοποίηση προτάσεων διαμόρφωσης κοινωνικού περιβάλλοντος μάθησης
- Υλοποίηση προτάσεων διαμόρφωσης εκπαιδευτικού περιβάλλοντος μάθησης
- Προτείνεται η χρήση ημερολογίου αναστοχασμού στη σχολική τάξη για τη διαμορφωτική αξιολόγηση των παρεμβάσεών μας.
- Θα πρέπει να διασφαλιστεί **θετικό περιβάλλον μάθησης**, δηλαδή:
 - ✓ Καλή ατμόσφαιρα τάξης
 - ✓ Άρση εμποδίων
 - ✓ Οριοθέτηση συμπεριφοράς
 - ✓ Εμπλοκή των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία – κινητοποίηση – κίνητρα- ευκαιρίες συμμετοχής
 - ✓ Ενίσχυση της κάθε τους προσπάθειας
 - ✓ Σταδιακή πρόοδο με μικρά βήματα
 - ✓ Συχνή ανατροφοδότηση
 - ✓ Άμεση επιτυχία των μαθητών που έχουν βιώσει σχολική αποτυχία
 - ✓ Ενίσχυση αυτοπεποίθησης – εικόνας εαυτού
 - ✓ Αλλαγή στις στάσεις των συμμαθητών
 - ✓ Αλλαγή στις στάσεις των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών του σχολείου

2^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ)

Διαμορφώνοντας θετικό περιβάλλον μάθησης για όλους τους μαθητές. Το παράδειγμα μιας σχολικής τάξης στην οποία φοιτά μαθήτρια με δυσκολίες στη μάθηση

A. Είστε εκπαιδευτικός και διδάσκετε σε ένα τμήμα της Β΄ Δημοτικού. Στο συγκεκριμένο τμήμα φοιτούν 21 μαθητές, 11 αγόρια και 10 κορίτσια. Μία από τις μαθήτριες της τάξης είναι η **Χρύσα**, η οποία παρουσιάζει *δυσκολίες στη μάθηση (ειδικές μαθησιακές δυσκολίες στην ανάγνωση, στη γραφή & στα μαθηματικά - δυσκολίες στη σημασιολογία λέξεων)*. Η Χρύσα διαβάζει, συλλαβιστά και διστακτικά, δυσύλλαβες λέξεις. Δυσκολεύεται να διαβάσει λέξεις με τρία σύμφωνα ή με δίψηφα φωνήεντα. Επίσης, δυσκολεύεται να διαβάσει πολυσύλλαβες λέξεις. Στην ορθογραφία, δυσκολεύεται να παρακολουθήσει το ρυθμό της τάξης. Αργεί πάρα πολύ και χρειάζεται βοήθεια ακόμα και στην ορθογραφία που έχει προετοιμάσει καλά στο σπίτι. Με βοήθεια καταφέρνει να γράφει τις δυσύλλαβες λέξεις. Στο γραπτό λόγο, καταφέρνει να γράψει μία ή δύο ολοκληρωμένες απλές προτάσεις. Σταματάει πάντα στην αρχή της γραπτής εργασίας. Πάντα ζητά να είναι κάποιος κοντά για να τη βοηθάει και να την καθοδηγεί. Έχει αρκετά καλό γραφικό χαρακτήρα και γράφει ευανάγνωστα γράμματα. Της αρέσει, συνήθως, να συμμετέχει στις συζητήσεις της τάξης. Σηκώνει το χέρι της, σε πολλές περιπτώσεις, ωστόσο, δεν έχει κατανοήσει ακριβώς το θέμα της συζήτησης. Σε ερωτήσεις απαντά μονολεκτικά ή με ελάχιστες λέξεις. Στα Μαθηματικά έχει κατανοήσει πότε κάνουμε πρόσθεση και πότε αφαίρεση. Δυσκολεύεται, ωστόσο, πολύ στην αφαίρεση. Στην πρώτη δεκάδα καταφέρνει αρκετά μετρώντας με τα δάκτυλα. Με αντικείμενα γνωρίζει τι έχει να κάνει κάθε φορά (βάζω, βγάζω, μοιράζω), μπερδεύεται όμως στο μέτρημα με μεγαλύτερους αριθμούς. Σε επίπεδο επίλυσης προβλημάτων, δυσκολεύεται τόσο στην κατανόηση όσο και στην επίλυση. Ακόμα και στα απλά προβλήματα πρόσθεσης δεν αισθάνεται σιγουριά, αν και μπορεί να τα καταφέρει με λίγη βοήθεια. Η Χρύσα έχει μεγάλη δυσκολία τόσο στην οργάνωση όσο και τον προγραμματισμό των εργασιών της. Δεν την ενδιαφέρει να μαζέψει όλα τα πράγματά της στο σχολάσμα. Χρειάζεται πρόσθετες εξηγήσεις και βοήθεια στις εργασίες της. Της αρέσει η ζωγραφική. Δυσκολεύεται στη χρήση του ψαλιδιού, της κόλλας και του σιλοτέιπ. Γενικά, νιώθει ανασφάλεια σε οτιδήποτε κάνει και επιζητά επιβεβαίωση. Είναι κοινωνική, χαρούμενη και, συνήθως, ευδιάθετη. Θέλει να συνεργάζεται με τους συμμαθητές της, αλλά δεν βρίσκει ανταπόκριση. Σύμφωνα με τον κοινωνιομετρικό πίνακα, ο οποίος προέκυψε μετά από καταγραφή των θετικών και των αρνητικών προτιμήσεων των μαθητών για τους συμμαθητές τους, η Χρύσα πήρε 1 θετική ψήφο και 8 αρνητικές ψήφους (δες πίνακα 1). Έχοντας κατά νου το προφίλ της Χρύσας και τα χαρακτηριστικά μιας τυπικής Β΄ τάξης δημόσιου δημοτικού σχολείου, προτείνετε τρόπους διαμόρφωσης του περιβάλλοντος μάθησης της σχολικής τάξης, έτσι ώστε να διευκολύνεται η μάθηση τόσο της Χρύσας όσο και των υπόλοιπων μαθητών της τάξης. Δικαιολογήστε τις επιλογές σας.

Το κοινωνικό περιβάλλον της σχολικής τάξης: Η περίπτωση της Χρύσας

Δρ Όλγα Ημέλλου

Κοινωνιομετρικός Πίνακας ¹																					Εξισορροπημένα			
ΟΝΟΜΑ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	+	-	0
1. ΑΓΓΕΛΟΣ																						3	3	
2. ANNA			-														+	+			+			
3. ΔΗΜΗΤΡΑ		-		+						-	+			+					-			3	3	
4. ΒΑΣΙΛΙΚΗ		-											+	+			+	-			-			
5. ΑΝΑΣΤΑΣΗΣ		-						+		-	-					+				+				
6. ΚΩΣΤΑΣ	+	-							+			+						-				3	3	
7. ΠΑΝΟΣ	-	-				+			-										+	+		3	3	
8. ΠΕΤΡΟΣ	+	-				+			-		+											3	3	
9. ΧΡΥΣΑ		+											-	-	-			+	+			3	3	
10. ΑΓΓΕΛΙΚΗ		-		+					-					+	+							3	3	
11. ΦΡΑΝΚΟ	+	+				+			-													3	2	
12. ΕΝΤΡΙ	+						+		-						-	+						3	3	
13. ΕΛΕΝΗ		-	+	+										+							-			
14. ΒΕΡΟΝΙΚΑ		-	+														+	-		-	+			
15. ΤΖΩΑΝ		-	-							+			+	+							-			
16. ΘΑΝΑΣΗΣ		-			+					-	-					+				+		3	3	
17. ΑΥΓΟΥΣΤΑ				+						-	-			+	+	-						3	3	
18. ΙΩΝΑΣ		+							-	+		-									+			
19. ΓΙΑΝΝΗΣ					-	+	+	-										+			-	+		
20. ΔΗΜΗΤΡΗΣ	-				+	+	-									+						3	3	
21. ΕΙΡΗΝΗ		-					-							+	+			+			-			
Πήρε +	4	3	2	4	2	4	4	1	1	2	2	0	3	7	2	3	5	5	1	2	3			
Πήρε -	2	11	2	0	1	1	0	3	8	3	2	0	2	3	4	0	1	9	0	3	4			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21			

¹ Ο παραπάνω πίνακας χρησιμοποιήθηκε, όπως χρησιμοποιήθηκε από την Όλγα Ημέλλου, στα πλαίσια της διδακτορικής της διατριβής (Ημέλλου, 2002, Παράρτημα ΙΧ). Ο πίνακας αυτός μπορεί να συμπληρωθεί με δεδομένα τα οποία θα συλλεχθούν με το εντυπο "Αξιολόγηση Κοινωνικού Περιβάλλοντος Τάξης", το οποίο θα δοθεί στους μαθητές. Το "+" αντιστοιχεί στην ερώτηση Α1, το "-" στην ερώτηση Α2, ενώ το "0" στην ερώτηση Β.

2^Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ)**Διαμορφώνοντας θετικό περιβάλλον μάθησης για όλους τους μαθητές. Το παράδειγμα μιας σχολικής τάξης στην οποία φοιτά μαθητής με προβλήματα συμπεριφοράς**

Β. Είστε εκπαιδευτικός και διδάσκετε σε ένα τμήμα της Β΄ Δημοτικού. Στο συγκεκριμένο τμήμα φοιτούν 17 μαθητές, 11 αγόρια και 6 κορίτσια. Ένας από τους μαθητές της τάξης σας είναι ο **Δήμος**, ο οποίος εμφανίζει **προβλήματα συμπεριφοράς (Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής-Υπερκινητικότητα)**. Ο Δήμος είναι παιδί χωρισμένων γονέων και μένει με τη μητέρα του, ιδιωτική υπάλληλο, η οποία εργάζεται πολλές ώρες. Ο Δήμος σηκώνεται επανειλημμένα από το θρανίο του και στριφογυρίζει στην τάξη. Μουντζουρώνει τα βιβλία των συμμαθητών του και το θρανίο του. Φτύνει και χτυπάει τους συμμαθητές του και συχνά αφαιρεί αντικείμενα από τις τσάντες τους. Προκαλεί θορύβους την ώρα του μαθήματος και, συχνά, χρησιμοποιεί άσχημες εκφράσεις, ακόμα και στους δασκάλους. Δυσκολεύεται να επικεντρώσει την προσοχή του για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 10 λεπτών, σε συγκεκριμένη εργασία. Όταν δεν είναι συγκεντρωμένος στα μαθήματά του, συνήθως, ζωγραφίζει, με δική του θεματική, σε χαρτιά ή στο θρανίο του. Τις ζωγραφιές του τις μοιράζει στα παιδιά ή τις πετάει. Οι γονείς των άλλων παιδιών της τάξης διαμαρτύρονται συνεχώς για όσα συμβαίνουν καθημερινά στο σχολείο. Η συμπεριφορά του στις ώρες του ολοήμερου χειροτερεύει σχετικά με εκείνη του πρωινού ωραρίου. Σε επίπεδο γνώσεων, ο Δήμος μπορεί να ολοκληρώνει προφορικές προτάσεις, με επίπεδο ανώτερο της ηλικίας του. Η αναγνωστική του ικανότητα είναι πολύ καλή. Στην ορθογραφία τα λάθη του είναι ελάχιστα και μπορούμε να τα χαρακτηρίσουμε, κυρίως, ως λάθη απροσεξίας. Στα Μαθηματικά είναι αρκετά καλός. Η οργάνωση της τσάντας του είναι καλή, ενώ τα αντικείμενα πάνω στο θρανίο του χαρακτηρίζονται από έλλειψη τάξης. Του αρέσει να βγαίνει διάλειμμα, να παίζει με παιχνίδια και δυσανασχετεί όταν ετεροχρονίσει κανείς το φαγητό του. Κάνει παρέες με παιδιά μεγαλύτερων τάξεων (Ε΄ και Στ΄). Στο σπίτι, επίσης, παρατηρείται η ίδια δυσκολία συγκέντρωσης της προσοχής του. Σύμφωνα με τον κοινωνιομετρικό πίνακα, ο οποίος προέκυψε μετά από καταγραφή των θετικών και των αρνητικών προτιμήσεων όλων των μαθητών για τους συμμαθητές τους, ο Δήμος πήρε 1 θετική και 10 αρνητικές ψήφους (δες Πίνακα 2).

Έχοντας κατά νου το προφίλ του Δήμου και τα χαρακτηριστικά μιας τυπικής Β΄ τάξης δημόσιου δημοτικού σχολείου, προτείνετε τρόπους διαμόρφωσης του περιβάλλοντος μάθησης της σχολικής τάξης, έτσι ώστε να διευκολύνεται η μάθηση τόσο του Δήμου όσο και των υπόλοιπων μαθητών της τάξης. Δικαιολογήστε τις επιλογές σας.

Το κοινωνικό περιβάλλον της σχολικής τάξης: Η περίπτωση του Δήμου

Δρ Όλγα Ημέλλου

Κοινωνιομετρικός Πίνακας ¹ 2																		Εξωσε συνολικά	
ΟΝΟΜΑ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	+	-
1. ΘΕΟΔΩΡΑ			+	+														3	3
2. ΔΗΜΗΤΡΗΣ	-				+		-							+	+			3	3
3. ΜΑΙΡΗ				-	+							-	+				+	3	3
4. ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ	+		+				-							-				3	3
5. ΜΑΡΙΟΣ	-		+				-	-									+	3	3
6. ΔΑΚΗΣ		-			+		-				+						+	3	3
7. ΚΕΛΛΥ				-	+			-				-					+	3	3
8. ΒΙΚΤΟΡΙΑ		-		+			+						+	-				3	3
9. ΓΙΩΡΓΟΣ		-			+	+	-	-						+				3	3
10. ΓΙΑΝΝΗΣ		-			+	+	-	-	+									3	3
11. ΝΙΚΟΣ		-			+		-	-						+				3	3
12. ΜΑΡΙΝΑ			+			-		+		-							+	3	3
13. ΘΟΔΩΡΗΣ		-			+		-	+						-			+	3	3
14. ΜΑΝΩΛΗΣ	-			-	+		-	+									+	3	3
15. ΗΛΙΑΣ		+		-	+		-	+									-	3	3
16. ΤΑΣΟΣ		-	+		+		-						+	-				3	3
17. ΔΗΜΟΣ		-	+		-		+			+				-				3	3
18.																			
19.																			
20.																			
21.																			
Πήρε+	1	1	6	2	10	3	2	0	5	0	2	4	3	2	1	8	1		
Πήρε-	3	8	0	4	1	1	4	10	0	1	2	1	1	4	1	0	10		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		

¹ Ο παραπάνω πίνακας κοινωνιομετρικού πίνακα χρησιμοποιήθηκε από την Όλγα Ημέλλου, στα πλαίσια της διδακτορικής της διατριβής (Ημέλλου, 2002, Παράρτημα ΙΧ). Ο πίνακας αυτός μπορεί να συμπληρωθεί με δεδομένα τα οποία θα συλλεχθούν με το εντυπο "Αξιολόγηση Κοινωνικού Περιβάλλοντος Τάξης", το οποίο θα δοθεί στους μαθητές. Το "+" αντιστοιχεί στην πρόταση Α1, το "-" στην πρόταση Α2, ενώ το "+" στην πρόταση Β.

2^Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (ΟΜΑΔΙΚΕΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΣ)

ΔΕΔΟΜΕΝΑ (γνωστά & υπό διερεύνηση)	ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ
<p><u>Φυσικό περιβάλλον μάθησης</u>: μέγεθος τάξης, διάταξη θρανίων, θέση έδρας, θέσεις μαθητών (σχεδιάγραμμα), διαθέσιμο υλικό, διαθέσιμα μέσα, κλπ</p> <p><u>Κοινωνικό περιβάλλον μάθησης</u>: διπλανός/ή, δυναμική τάξης/σχέσεις μαθητών μεταξύ τους, σχέση μαθητών με εκπαιδευτικό, προσωπική θεωρία εκπαιδευτικού, προσδιορισμός κριτηρίων διαμόρφωσης ομάδας μαθητών, π.χ. ανομοιογένεια, θετική ή ουδέτερη αλληλεπίδραση, κλπ</p> <p><u>Εκπαιδευτικό περιβάλλον μάθησης</u>: κανόνες τάξης, ρουτίνες τάξης, διαχείριση χρόνου εργασίας, κινητοποίηση/δέσμευση μαθητών, γενικοί στόχοι, ατομικοί στόχοι, σαφήνεια οδηγιών, ύπαρξη ή μη προαπαιτούμενων στάσεων, γνώσεων και δεξιοτήτων κάθε μαθητή για κάθε δραστηριότητα, εμπόδια στη μάθηση, τροπικότητα πρόσληψης πληροφοριών, τροπικότητα επεξεργασίας πληροφοριών, τροπικότητα απαντητικότητας μαθητών, στρατηγικές, μέθοδοι διδασκαλίας, ενίσχυση/επιβεβαίωση, ενισχυτές, συχνότητα απαντητικότητας, ποσότητα και ποιότητα ανατροφοδότησης, καταγραφή προόδου, διαμορφωτική αξιολόγηση πορείας διδασκαλίας-μάθησης, τελική αξιολόγηση πορείας διδασκαλίας-μάθησης, κλπ</p> <p><u>Μαθητής που βιώνει τα εμπόδια στη μάθηση</u>: Στοιχεία από Περιγραφική Έκθεση Μαθητή (ΠΕΜ) Χρύσας/Δήμου (εμπόδια, δυνατότητες) και προσπάθεια αξιοποίησης της εμπειρογνωμοσύνης της σχολικής κοινότητας, ως συστήματος</p> <p><u>Μαθητές τάξης</u>: υπόλοιποι μαθητές χωρίς εμπόδια στη μάθηση</p>	<p>Άρση των εμποδίων στη μάθηση</p> <p>Θετικό <u>φυσικό</u> περιβάλλον μάθησης Θετικό <u>κοινωνικό</u> περιβάλλον μάθησης Θετικό <u>εκπαιδευτικό</u> περιβάλλον μάθησης</p> <p>-----</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Αφετηρία η διαφορετικότητα ➤ Καθολικός Σχεδιασμός με Σκοπό τη Μάθηση (ΚαΣΣΜ) – Universal Design for Learning (UDL) ➤ Έμφαση στην πολυτροπικότητα και στη διαφοροποίηση ➤ Πολλαπλές και ευέλικτες μορφές παρουσίασης των πληροφοριών (δίκτυα αναγνώρισης) ➤ Πολλαπλές και ευέλικτες μέθοδοι δράσης και έκφρασης των μαθητών (δίκτυα στρατηγικής) ➤ Πολλαπλές και ευέλικτες επιλογές για την ανάληψη δεσμεύσεων από τους μαθητές (συναισθηματικά δίκτυα)

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

1.	Προσδιορισμός <u>περιοχών στόχων</u> του <u>Βραχυχρόνιου Προγράμματος Παρέμβασης</u> της Χρύσας/του Δήμου (Υ.Α. 28911/Γ6/ΦΕΚ 449/03-04-2007) (π.χ. συμπεριφορά, επικοινωνία, ενδιαφέροντα/κίνητρα, ακαδημαϊκές δεξιότητες Γλώσσας ή/και Μαθηματικών, κοινωνικοποίηση, κλπ)
2.	Προσδιορισμός <u>επιμέρους ατομικών στόχων</u> του <u>Βραχυχρόνιου Προγράμματος Παρέμβασης</u> της Χρύσας/του Δήμου για κάθε επιλεγμένη περιοχή στόχων
3.	Υλοποίηση των ατομικών στόχων του <u>Βραχυχρόνιου Προγράμματος Παρέμβασης</u> της Χρύσας/του Δήμου στα πλαίσια της καθημερινής εκπαιδευτικής πραγματικότητας χωρίς διαχωρισμούς και διακρίσεις, μέσα από τη διαφοροποίηση/προσαρμογή του διδακτικού υλικού και την κατάλληλη διαχείριση της σχολικής τάξης, δηλαδή μέσα από την άρση των εμποδίων στη μάθηση και τη διαμόρφωση θετικού περιβάλλοντος μάθησης
4.	Διαμόρφωση θετικού <u>φυσικού</u> περιβάλλοντος μάθησης για όλους τους μαθητές
5.	Διαμόρφωση θετικού <u>κοινωνικού</u> περιβάλλοντος μάθησης για όλους τους μαθητές
6.	Διαμόρφωση θετικού <u>εκπαιδευτικού</u> περιβάλλοντος μάθησης για όλους τους μαθητές

2^Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ: Η ΧΡΥΣΑ

Οι παρακάτω καταγραφές αποτελούν σύνθεση του υλικού που επεξεργάστηκαν ομάδες εκπαιδευτικών των συνεργαζόμενων σχολείων: 9^{ου} & 16^{ου}, 4^{ου} & 10^{ου}, 6^{ου} & 7^{ου} Δημοτικών Σχολείων Βύρωνα και του 8^{ου} Δημοτικού Σχολείου Βύρωνα

ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα της Χρύσας **γνωρίζουμε** στοιχεία από το κοινωνικό περιβάλλον μάθησης:

- Το τμήμα της Χρύσας αποτελείται από 21 μαθητές, 11 αγόρια και 10 κορίτσια.
- Η Χρύσα πήρε 1 θετική ψήφο και 8 αρνητικές ψήφους (κοινωνιομετρικός πίνακας).
- Παρατηρείται έντονη ανασφάλεια στη Χρύσα.
- Η Χρύσα είναι κοινωνική, χαρούμενη, ευδιάθετη και συνεργάσιμη, αλλά δεν βρίσκει ανταπόκριση.

Ακόμα, **γνωρίζουμε** στοιχεία από το εκπαιδευτικό περιβάλλον μάθησης:

- Υπάρχουν εμπόδια στη μάθηση της Χρύσας (στοιχεία από γνωμάτευση): ειδικές δυσκολίες μάθησης στην ανάγνωση, στη γραφή, στα μαθηματικά, δυσκολίες στη σημασιολογία των λέξεων, δυσκολίες κατανόησης, έλλειψη οργάνωσης, δυσκολίες στη λεπτή κινητικότητα.
- Στα Μαθηματικά ο/η εκπαιδευτικός προσφέρει λίγη βοήθεια. Η Χρύσα κατανοεί την πρόσθεση και την αφαίρεση, αλλά με δυσκολία. Μετράει με τα δάκτυλα και έχει δυσκολίες με μεγάλους αριθμούς. Δυσκολεύεται στην επίλυση προβλημάτων εξαιτίας της δυσκολίας που εμφανίζει στη σημασιολογία των λέξεων.
- Στην παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου ο/η εκπαιδευτικός βοηθά τη Χρύσα στην ορθογραφία. Η Χρύσα γράφει μία ή δύο απλές προτάσεις με βοήθεια και καθοδήγηση.
- Η Χρύσα ζωγραφίζει όμορφα.

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα **δεν γνωρίζουμε**:

- τη διάταξη των θρανίων της τάξης (φυσικό περιβάλλον μάθησης).
- το κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον του παιδιού (κοινωνικό περιβάλλον μάθησης).
- τους κανόνες της τάξης (εκπαιδευτικό περιβάλλον μάθησης).
- το πώς διαχειρίζεται ο εκπαιδευτικός το χρόνο εργασίας (εκπαιδευτικό περιβάλλον μάθησης).
- τους ατομικούς στόχους για τη Χρύσα (εκπαιδευτικό περιβάλλον μάθησης).
- τις στρατηγικές και τις μεθόδους διδασκαλίας που χρησιμοποιούνται (εκπαιδευτικό περιβάλλον μάθησης).
- τους ενισχυτές που χρησιμοποιούνται από τον/την εκπαιδευτικό (εκπαιδευτικό περιβάλλον μάθησης).
- την ποσότητα και την ποιότητα της ανατροφοδότησης (εκπαιδευτικό περιβάλλον μάθησης).
- την τροπικότητα πρόσληψης και επεξεργασίας πληροφοριών (εκπαιδευτικό περιβάλλον μάθησης).

ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ

- μια πιο λεπτομερή αξιολόγηση από ειδικούς παιδαγωγούς. Επίσης, υποστήριξη από το Τμήμα Ένταξης.
- εργασία σε ομάδες με άμεση στήριξη και εμπύχωση του εκπαιδευτικού.
- να καλλιεργηθεί ο σεβασμός στη διαφορετικότητα.
- χρήση εποπτικού υλικού.
- ευέλικτες μέθοδοι δράσης των μαθητών.
- διαμόρφωση συνθηκών και υλικών για μετατροπή του ζητούμενου σε βίωμα (βιωματική μάθηση).
- έμφαση στη διαφοροποιημένη και εξατομικευμένη διδασκαλία.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΘΕΤΙΚΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

- Διάταξη θρανίων σε σχήμα Π ή σε ομάδες. Ξεκινάμε με μικρές ομάδες μαθητών, π.χ. εταιρικές (ομάδες δύο μελών).
- Χρήση οπτικοακουστικών μέσων.
- Καρτελάκια στον τοίχο με υλικό από την Α' τάξη.
- Ύπαρξη προβολέα και Η/Υ.
- Θα ήταν καλό η Χρύσα να έχει την πλάτη της στο παράθυρο, έτσι ώστε να έχει καλή ορατότητα στον πίνακα και να μην υπάρχει διάσπαση.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΘΕΤΙΚΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

- Παίρνοντας υπόψη τις ψήφους που πήρε η Χρύσα στον κοινωνιομετρικό πίνακα, μπορούμε να συνθέσουμε ομάδες εργασίας στις οποίες να συνυπάρχουν παιδιά που έχουν πάρει τόσο αρνητικές όσο και θετικές ή ουδέτερες ψήφους. Οι ομάδες προτείνεται να είναι ανομοιογενείς ως προς το μαθησιακό επίπεδο, το φύλο, τη συμπεριφορά, κ.λπ. Θα ήταν καλό να παιδιά να θεωρήσουν ότι κάθισαν μαζί τυχαία, ενώ η όλη διαδικασία να είναι ελεγχόμενη (π.χ. χρήση puzzles δύο τεμαχίων). Η Χρύσα θα συνεργαστεί περιοδικά με όλες τις ομάδες. Είναι σημαντικό να διερευνήσουμε τους λόγους θετικής ψήφου του Ιωνά. Η Χρύσα προτείνεται να κάθεται ανάμεσα σε αγαπητές συμμαθήτριες ή/και συμμαθητές (π.χ. κοντά στον Ιωνά και

την Αυγούστα ή την Άννα) και κοντά στην έδρα.

- Κατανοούμε τις αρνητικές ψήφους και διερευνούμε εάν οφείλονται στην ελλιπή εκπαιδευτική της ανταπόκριση ή σε λόγους συμπεριφοράς.
- Αποτυπώνουμε την εξέλιξη της δυναμικής της ομάδας των συμμαθητών, μέσα από κοινωνιόγραμμα, σε τακτά χρονικά διαστήματα και μετά από τη δική μας ψυχοπαιδαγωγική μας παρέμβαση, για να εκτιμήσουμε την αποτελεσματικότητά της.
- Επιδιώκουμε στενή συνεργασία με το οικογενειακό περιβάλλον του παιδιού.
- Προτρέπειμε τη Χρύσα να πάρει πρωτοβουλίες, έτσι ώστε να τονωθεί η αυτοπεποίθησή της.
- Κάνουμε προσπάθεια αντιστροφής του κλίματος για τη Χρύσα και δημιουργούμε συνθήκες αποδοχής της από τις ομάδες της τάξης, αρχικά, προχωρώντας σταδιακά στην αποδοχή από κάθε συμμαθητή της.
- Στις ομαδικές εργασίες ενθαρρύνουμε τη Χρύσα να εκφράζεται, να λέει τη γνώμη της, να ασκεί κριτική, να συμμετέχει στις αποφάσεις της τάξης.
- Αναδεικνύουμε τις ικανότητες της Χρύσας. Αναθέτουμε εργασίες στη Χρύσα για την ανάδειξη των δυνατών στοιχείων της (καλά γράμματα, ωραία ζωγραφική). Για παράδειγμα, η Χρύσα μπορεί να αναλάβει να σχεδιάσει τον κώδικα της αξιολογικής κλίμακας για κάθε εργασία, με ζωγραφιές.
- Αναθέτουμε στη Χρύσα δραστηριότητες και πράξεις ευθύνης, ώστε να νιώσει σημαντική και σταδιακά να γίνει αποδεκτή.
- Ενθαρρύνουμε τη συμμετοχή της Χρύσας σε ομαδικά παιχνίδια στο διάλειμμα, σε συνεργασία με τους γυμναστές.
- Διασφαλίζουμε ότι η Χρύσα δεν νιώθει διαφορετική και σε κάθε ευκαιρία αναδεικνύουμε τη συμμετοχή της.
- Ενισχύουμε θετικά και τους συμμαθητές της Χρύσα για κάθε θετική αλλαγή συμπεριφοράς απέναντι στη Χρύσα.
- Προβάλλουμε τις ιδιαίτερες κλίσεις των μαθητών. Αναδεικνύουμε την ικανότητα ως σημαντικό προτέρημα – αξία μέσα στην κοινωνία.
- Ενθαρρύνουμε και επιβραβεύουμε.
- Αναστοχαζόμαστε πάνω στην προσωπική θεωρία του εκπαιδευτικού και τη δική μας προσωπική θεωρία – Κάνουμε ετεροπαρατήρηση ή αυτοπαρατήρηση μαθημάτων. Συνεργαζόμαστε με άλλους εκπαιδευτικούς.
- Προσεγγίζουμε την έννοια της διαφορετικότητας μέσα από συζητήσεις, βιβλία και δραστηριότητες, έτσι ώστε να παιδιά να μάθουν να αποδέχονται όλα τα παιδιά.
- Σχεδιάζουμε και υλοποιούμε δραστηριότητες εκμάθησης κοινωνικών δεξιοτήτων, για τη βελτίωση των διαπροσωπικών σχέσεων των μαθητών και την αλλαγή στάσης, όπου απαιτείται.
- Πιστεύουμε στις δυνάμεις της Χρύσας.
- Συνεργαζόμαστε στο σύλλογο διδασκόντων.
- Συνεργαζόμαστε με ειδικούς (σχολικό σύμβουλο, ψυχολόγο, κοινωνικό λειτουργό, εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης).

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΘΕΤΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

- Προσδιορίζουμε τους επιμέρους ατομικούς στόχους για τη Χρύσα. Καταγράφουμε τους στόχους τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο. Η στοχοθεσία αφορά και υλοποιείται από όλους τους εμπλεκόμενους εκπαιδευτικούς, συνεργατικά.
- Υιοθετούμε στην τάξη σταθερές ρουτίνες με σταδιακές διαφοροποιήσεις για τη Χρύσα, ώστε να μην επιβαρυνθούν οι υπόλοιποι μαθητές. Σχεδιάζουμε ατομικές και ομαδικές εργασίες κάθε ημέρα.
- Χρησιμοποιούμε κατάλληλο διδακτικό υλικό, το οποίο θα είναι ελκυστικό για τη Χρύσα.
- Προσφέρουμε κίνητρα για την επίτευξη των στόχων, τόσο για τη Χρύσα όσο και για τους συμμαθητές της.
- Διαφοροποιούμε την εργασία μας στην τάξη διακριτικά: μειώνουμε την ποσότητα (λιγότερες ασκήσεις, λιγότερη ορθογραφία, μικρότερο κομμάτι ανάγνωσης), οπτικοποιούμε τα μαθηματικά προβλήματα, χρησιμοποιούμε τόσο ανοικτές όσο και κλειστές ερωτήσεις, έτσι ώστε η Χρύσα να πετυχαίνει συχνότερα και να την επιβραβεύουμε περισσότερες φορές.
- Διατυπώνουμε σαφείς εντολές, οδηγίες και ερωτήσεις. Επαναλαμβάνουμε και απλουστεύουμε τις εντολές, όποτε χρειάζεται.
- Παρέχουμε περισσότερο χρόνο για ανάγνωση, απαντήσεις, παράδοση εργασιών, ξεκούραση.
- Σχεδιάζουμε προσεκτικά τα φυλλάδια εργασίας (ευδιάκριτα γράμματα, αποστάσεις λέξεων, έντονη γραφή, πλάγια γραφή, χρήση χρωμάτων), σε επίπεδο τόσο προφορικού ή/και γραπτού λόγου όσο και μαθηματικής σκέψης.
- Κάνουμε χρήση σχεδιαγραμμάτων, εποπτικών μέσων, οπτικών βοηθημάτων.
- Υπογραμμίζουμε τα βασικά σημεία.
- Συνδέουμε τη νέα ύλη με τα προηγούμενα, κάνουμε συχνές επαναλήψεις και συχνό έλεγχο της

κατανόησης.

- Σχεδιάζουμε ασκήσεις διαβαθμισμένης δυσκολίας.
- Οργανώνουμε τη διαδικασία της μάθησης λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της Χρύσας.
- Επιβραβεύουμε και ανταμείβουμε οποιαδήποτε προσπάθεια της Χρύσας να ανταποκριθεί στη μαθησιακή διαδικασία ή οποιαδήποτε προσπάθειά της προς την επίτευξη των ατομικών της ή/και των γενικότερων στόχων της τάξης.
- Καταγράφουμε, ανά τακτά χρονικά διαστήματα, την πρόοδο της Χρύσας (σε κλίμακα που είναι ορατή στην τάξη), αλλά και την πρόοδο της συμπεριφοράς των συμμαθητών της απέναντί της.
- Δείχνουμε επιείκεια στα λάθη της Χρύσας.
- Δίνουμε ευκαιρίες για συμμετοχή στην τάξη επιλέγοντας κατάλληλες ερωτήσεις.
- Δημιουργούμε νέα κίνητρα και αξιοποιούμε τα παλιά.
- Ανατροφοδοτούμε συνεχώς τη Χρύσα τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο.
- Δίνουμε ευκαιρίες στη Χρύσα να αναπτύξει τη λεπτή της κινητικότητα κατά τη διάρκεια του μαθήματος των εικαστικών, αλλά και όποτε άλλοτε παρουσιαστεί ευκαιρία.
- Καταγράφουμε την πρόοδο και αξιολογούμε διαμορφωτικά, έτσι ώστε η πορεία της διδασκαλίας μέσα από τις πρακτικές της διαφοροποίησης να υλοποιείται μέσα στα πλαίσια ενός μοντέλου ισότιμης συνεκπαίδευσης (inclusion).
- Αξιολογούμε εμείς αλλά και οι μαθητές της τάξης εάν η διαφοροποιημένη διδασκαλία επηρέασε το επίπεδο διδασκαλίας και την επίτευξη των μαθησιακών στόχων.
- Ζητάμε βοήθεια από δάσκαλο ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης.
- Εφαρμόζουμε την οδηγία: «Εάν το παιδί δεν μαθαίνει με τον τρόπο που διδάσκεις, τότε πρέπει να διδάξεις το παιδί με τον τρόπο που μαθαίνει».
- Δίνουμε έμφαση στην επικοινωνία, την ενεργή συμμετοχή και τη δημιουργικότητα.
- Καταγράφουμε την πρόοδο της Χρύσας για κάθε μάθημα χωριστά.
- Μετά την ανατροφοδότηση, επαναλαμβάνουμε τη διδασκαλία, εάν χρειαστεί, με διαφορετικές διδακτικές μεθόδους.
- Χαμηλώνουμε το επίπεδο συζήτησης για να καταλαβαίνει και να συμμετέχει η Χρύσα.
- Αξιοποιούμε τις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) για ευκολότερη και πιο ευχάριστη λήψη πληροφοριών (μέσω εικόνας, κίνησης, κλπ).
- Επικοινωνούμε και συνεργαζόμαστε συχνά με τους ειδικούς που παρακολουθούν ή/και υποστηρίζουν τη Χρύσα.
- Αποφεύγουμε να συγκρίνουμε τους μαθητές μεταξύ τους (π.χ. τη Χρύσα με τους συμμαθητές της).
- Κάνουμε χρήση τεχνικών όπως η χρήση εικόνων και συνειρμών για την ενίσχυση της μνημονικής ικανότητας, η επανάληψη με κλειστά μάτια των πολυσύλλαβων λέξεων πριν τις γράψει, κ.λπ.
- Σε επίπεδο οργάνωσης, δίνουμε στη Χρύσα σαφείς οδηγίες για την οργάνωση του θρανίου και της τσάντας της. Είναι σημαντική η σχετική συνεργασία με τους γονείς για την επέκταση του προγράμματος και στο σπίτι.

2^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ: Ο ΔΗΜΟΣ

Οι παρακάτω καταγραφές αποτελούν σύνθεση του υλικού που επεξεργάστηκαν ομάδες εκπαιδευτικών των συνεργαζόμενων σχολείων: 9^{ου} & 16^{ου}, 4^{ου} & 10^{ου}, 6^{ου} & 7^{ου} Δημοτικών Σχολείων Βύρωνα και του 8^{ου} Δημοτικού Σχολείου Βύρωνα

ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα του Δήμου **γνωρίζουμε** στοιχεία από το κοινωνικό περιβάλλον μάθησης:

- Ο Δήμος μένει με τη μητέρα του, η οποία εργάζεται πολλές ώρες στον ιδιωτικό τομέα.
- Είναι παιδί χωρισμένων γονέων.
- Στον κοινωνιομετρικό πίνακα πήρε 1 θετική και 10 αρνητικές ψήφους.
- Ο Δήμος φτύνει, χτυπά, κλέβει, μουντζουρώνει και προκαλεί θόρυβο μέσα στην τάξη, ενώ επίσης, χρησιμοποιεί υβρεολόγιο στην επικοινωνία του με μαθητές μεγαλύτερων τάξεων. Αυτό μπορεί να οφείλεται στη μη αποδοχή του από την ομάδα της τάξης του και στην επιλογή του να χρησιμοποιεί κώδικες συμπεριφοράς παιδιών μεγαλύτερης ηλικίας, για να μπορέσει να επικοινωνήσει μαζί τους και να ενταχθεί στη δική τους ομάδα, τελικά.
- Η συμπεριφορά του εντείνεται στο ολοήμερο, άρα κουράζεται.

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα του Δήμου **δεν γνωρίζουμε**:

- το μέγεθος της τάξης, τις θέσεις των παιδιών ούτε τα διαθέσιμα μέσα (φυσικό περιβάλλον μάθησης)·
- την προσωπική θεωρία του εκπαιδευτικού. Ίσως να τον έχει απορρίψει και να έχει εντείνει την περιθωριοποίησή του (κοινωνικό περιβάλλον μάθησης)·

- τους κανόνες της τάξης, τον τρόπο λειτουργίας, τις μεθόδους διδασκαλίας, την αξιολόγηση, τους ενισχυτές, κ.λπ. που χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτικός (εκπαιδευτικό περιβάλλον μάθησης).

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΘΕΤΙΚΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

- Διάταξη θρανίων σε σχήμα Π ή ομαδικά (όχι μετωπικά). Ο μαθητής θα πρέπει σταδιακά να ενταχθεί στην ομάδα. Ο Δήμος κάθεται σε ομάδα με το παιδί που τον αποδέχεται, κοντά στον εκπαιδευτικό και μακριά από όσα παιδιά τον στοχοποιούν.
- Σύμφωνα με άλλη πρόταση ομάδας εκπαιδευτικών, η τάξη θα πρέπει να είναι χωρισμένη σε δυάδες και οι μαθητές να κάθονται μετωπικά στην έδρα. Στην περίπτωση αυτή ο Δήμος θα κάθεται στο πρώτο θρανίο, έτσι ώστε ο εκπαιδευτικός να έχει άμεση επαφή και να διαχειρίζεται την κατάσταση. Ο Δήμος μπορεί να κάθεται μόνος του στο θρανίο, για να μπορεί να έχει ελευθερία κινήσεων. Το θρανίο του καλό θα είναι να βρίσκεται σχετικά κοντά στον εκπαιδευτικό και μακριά από παράθυρα και πόρτες.
- Κατάλληλος φωτισμός και χρωματισμός της σχολικής τάξης. Δεν θα πρέπει να υπάρχουν έντονα χρώματα και θα πρέπει να περιορίζονται τα διασπαστικά ερεθίσματα, απομονώνοντας όσο το δυνατόν και τους διάφορους ήχους από το εξωτερικό περιβάλλον.
- Να μην υπάρχουν πολλά αντικείμενα πάνω στο θρανίο του.
- Θέτουμε όρια στο χώρο και στο χρόνο που θα διαχειρίζεται τα υλικά του και του διαθέτουμε περισσότερο υλικό (π.χ. χαρτί), έτσι ώστε να διασφαλίσουμε την εκτόνωσή του σε τακτά χρονικά διαστήματα.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΘΕΤΙΚΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

- Ενθαρρύνουμε τη συμμετοχή του σε ομάδες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντά του. Απαραίτητη και αναγκαία κρίνεται η παρουσία στην ομάδα του της συμμαθήτριάς του, η οποία του έδωσε θετική ψήφο (Κέλλυ), έτσι ώστε να του ενισχύσουμε την αυτοπεποίθηση και την αυτοεικόνα.
- Η σύνθεση της ομάδας θα πρέπει να αναδεικνύει τις δεξιότητες και τις ικανότητες του μαθητή, ιδιαίτερα στη ζωγραφική, στην ορθογραφία και τα μαθηματικά. Μέσω των δράσεων, ο Δήμος θα προβάλλει τις ικανότητές του, έτσι ώστε οι υπόλοιποι μαθητές να τον αποδεχτούν.
- Αναφορικά με τις επιλεκτικές ομαδικές δραστηριότητες, ο Δήμος θα πρέπει να συναναστρέφεται κυρίως με μαθητές που είναι θετικοί απέναντί του, αλλά και με μαθητές τους οποίους μπορεί να βοηθήσει σε γνωστικό επίπεδο, αφού γνωρίζουμε ότι στα μαθηματικά είναι αρκετά καλός. Αυτό θα δημιουργήσει θετική αλληλεπίδραση, αποδοχή και θετικό κλίμα.
- Ο Δήμος μπορεί να παίρνει πρωτοβουλίες μέσω του εκπαιδευτικού και να κάνει δράσεις οι οποίες να εκτελούνται από όλους τους μαθητές.
- Ο εκπαιδευτικός μπορεί να εκμεταλλευτεί την ικανότητά του να διαβάζει ελεύθερα αναγνώσματα, καθώς έχει σχετική άνεση σε αυτό. Το ίδιο μπορεί να γίνεται και στις προφορικές ασκήσεις, καθώς έχει τη δυνατότητα να ολοκληρώνει προφορικές προτάσεις. Όλα αυτά τονώνουν θετικά το παιδί, δημιουργούν αποδοχή από τους υπόλοιπους και τονώνουν την αυτοπεποίθησή του.
- Μιλάμε προσωπικά με το Δήμο.
- Θα πρέπει να προγραμματίσουμε συνάντηση και με τους δύο γονείς για το πρόβλημα του Δήμου, καθώς και να έχουμε συχνή επικοινωνία με τη μητέρα για τις επιτυχίες του μαθητή.
- Προγραμματίζουμε συνεργασίες με τους γονείς όλων των μαθητών, έτσι ώστε να αρθούν οι αντιδράσεις τους, με σκοπό την ενσωμάτωση του Δήμου στη σχολική ομάδα και στην ομάδα της τάξης.
- Προγραμματίζουμε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων για την τήρηση κοινής εκπαιδευτικής πολιτικής.
- Εστιάζουμε στο θετικό μπροστά στους συμμαθητές.
- Υιοθετούμε ένα πρωτόκολλο συνεργασίας και αποδοχής της προσωπικότητας του καθενός μέσα στην τάξη. Με «έντιμο» τρόπο εξηγούμε τη διαφορετικότητα του καθενός και κάνουμε συζήτηση με τα παιδιά για την κάθε ξεχωριστή περίπτωση. Ευαισθητοποιούμε τους συμμαθητές, μέσα από κείμενα ή/και βιβλία, για θέματα που αφορούν παιδιά χωρισμένων γονέων.
- Εποπτεύουμε τη συμπεριφορά στο διάλειμμα εντάσσοντας το Δήμο σε ομάδες συνομηλίκων.
- Αναθέτουμε ξεκάθαρους ρόλους και εργασίες στο Δήμο, έτσι ώστε να αναδεικνύονται οι δυνατότητες και οι δεξιότητές του (π.χ. ζωγραφική).

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΘΕΤΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

- Συνδιαμορφώνουμε με τους μαθητές συμβόλαιο με τους κανόνες της τάξης. Γίνεται σαφής καθορισμός των ορίων και των φυσικών συνεπειών της μη τήρησής τους, σε συνεργασία με όλους τους μαθητές, και συχνή ανατροφοδότηση πάνω σε θέματα τήρησης του συμβολαίου.
- Ρυθμίζουμε τη ρουτίνα της τάξης. Η σαφής ρουτίνα διευκολύνει τα παιδιά με ΔΕΠ-Υ.

- Κατανέμουμε τη διδακτική ενότητα σε μικρότερα τμήματα. Το ίδιο κάνουμε και στις εργασίες. Χρησιμοποιούμε οργανογράμματα.
- Δίνουμε σαφείς οδηγίες και εξειδικεύουμε τους στόχους μας για το Δήμο.
- Ανακοινώνουμε τους διδακτικούς στόχους και προσπαθούμε να κεντρίσουμε το ενδιαφέρον του μαθητή εκμεταλλευόμενοι το διάστημα που θα μπορέσει να παραμείνει συγκεντρωμένος.
- Για την κινητοποίηση του μαθητή είναι σημαντικό να γνωρίζουμε τα ενδιαφέροντα του μαθητή, έτσι ώστε να του δημιουργούμε περαιτέρω κίνητρα για μάθηση.
- Χρησιμοποιούμε το σύστημα της ανταμοιβής-ποινής καθώς και τη μέθοδο της απόσβεσης της συμπεριφοράς, ανάλογα με το τι αποβαίνει κάθε φορά λειτουργικό.
- Δίνουμε ευκαιρίες στο παιδί να συμμετέχει και να εκτονώνει την ενεργητικότητά του. Του αναθέτουμε εργασίες, όπως μοίρασμα τετραδίων, καθάρισμα πίνακα κλπ, έτσι ώστε να εκτονώνεται, να αναλαμβάνει ευθύνες και να νιώθει ικανός.
- Εξατομικεύουμε τα θέματα διαχείρισης του χρόνου εργασίας για το Δήμο, σε συνεργασία και συνεννόηση με την ειδικό παιδαγωγό του Τμήματος Ένταξης.
- Ευαισθητοποιούμε τους υπόλοιπους μαθητές στη διαφορετικότητα, τόσο του Δήμου όσο και γενικότερα.
- Καθορίζουμε ατομικούς στόχους για το Δήμο, ένα είδος ατομικού συμβολαίου.
- Ενισχύουμε θετικά, τόσο σε ατομικό όσο και σε επίπεδο τάξης, ώστε να προβληθούν οι ικανότητες του Δήμου και η επιτυχής συμπεριφορά του. Ο Δήμος μπορεί π.χ. να διαβάζει την εργασία της ομάδας του.
- Δημιουργούμε συνθήκες συχνότερης συμμετοχής για το Δήμο, ώστε να νιώθει ενεργό μέλος της τάξης με στόχο τη βελτίωση της αυτοεικόνας του.
- Προβάλλουμε συχνά τα ζωγραφικά του έργα.
- Προβάλλουμε ένα θετικό μοντέλο συμπεριφοράς, τόσο από τον εκπαιδευτικό όσο και από τα υπόλοιπα παιδιά.
- Βρισκόμαστε κοντά στο Δήμο. Η συχνή και διακριτική παρουσία του εκπαιδευτικού κοντά στο Δήμο στοχεύει στη σωστότερη διαχείριση του χρόνου και στην εκτέλεση των εργασιών του.
- Δίνουμε σύντομες και σαφείς οδηγίες για τις εργασίες.
- Προσαρμόζουμε το χρόνο που απαιτείται για τις εργασίες, σύμφωνα με τις δυνατότητες συγκέντρωσης του Δήμου. Παράλληλα, επιμηκύνουμε προοδευτικά το χρόνο εργασίας του.
- Αναθέτουμε στο Δήμο απλά καθήκοντα.
- Οργανώνουμε ποικίλες δραστηριότητες, οι οποίες προϋποθέτουν κίνηση (παιχνίδια, δραματοποίηση, κλπ).
- Συνδιαμορφώνουμε τους στόχους και τους τρόπους θετικής ενίσχυσης σε συνεργασία με τον ίδιο, με σκοπό την προοδευτική βελτίωση της συμπεριφοράς του. Παρακολουθούμε την επίτευξη των στόχων.
- Αξιολογούμε συχνά την πορεία διδασκαλίας-μάθησης για την καλύτερη διαμόρφωση των στρατηγικών, των μεθόδων και της ίδιας της πορείας διδασκαλίας-μάθησης.
- Καταγράφουμε την πρόοδο του μαθητή με τη χρήση ημερολογίου.
- Καταγράφουμε σε πίνακα τη θετική πρόοδο των μαθητών, η οποία είναι σε κοινή θέα.
- Παρέχουμε κίνητρα.
- Παρέχουμε ανατροφοδότηση στο Δήμο αναφορικά με την επίτευξη των γενικών στόχων του αναλυτικού προγράμματος και των ατομικών/προσωπικών του στόχων, έτσι ώστε ο Δήμος να αντιληφθεί πώς τα πετυχαίνει και να ενισχυθεί ή/και κινητοποιηθεί. Η καταγραφή της προόδου, σε πρώτο επίπεδο, μπορεί να γίνεται συνεργατικά με το μαθητή. Επιβραβεύουμε υλικά ή/και ηθικά σε επίπεδο τάξης.
- Είμαστε σε ετοιμότητα για τυχόν παλινδρόμηση του μαθητή.
- Καταθέτουμε την περιγραφική έκθεση του μαθητή στους υπόλοιπους εμπλεκόμενους εκπαιδευτικούς (σύλλογος διδασκόντων), ώστε να υπάρξει κοινή στάση σε επίπεδο στοχοθεσίας και παρέμβασης.
- Αναθέτουμε μία εργασία κάθε φορά, έτσι ώστε να μπορεί να την ολοκληρώνει.
- Στέλνουμε σημειώματα κι επαίνους στο σπίτι.
- Σε συνεργασία με μουσικό, γυμναστή ή θεατρολόγο, σχεδιάζουμε δραστηριότητες, π.χ. δραματοποίησης, με τις οποίες μπορεί να ασκηθεί στην παραγωγή ελεγχόμενων θορύβων, ώστε να μάθει τα όρια.
- Επιτρέπουμε συχνούς χρόνους ξεκούρασης (π.χ. για ζωγραφική) κατά την εργασία.
- Προτρέπει τους γονείς να εμπλέξουν το Δήμο σε εξωσχολικές δραστηριότητες και κοινωνικές εκδηλώσεις.

ΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ

Περιβάλλον μάθησης και διαφοροποίηση της διεργασίας διδασκαλίας-μάθησης σε ένα σχολείο για όλους τους μαθητές: Η τάξη της Χρύσας & η τάξη του Δήμου

Όλγα Ημέλλου

Σχολική Σύμβουλος 14ης Περιφέρειας Δημοτικής Εκπαίδευσης Αττικής

Μελέτη περίπτωσης σχολικής τάξης

Η τάξη της Χρύσας

Δεδομένα

Περιγραφή περιβάλλοντος μάθησης σχολικής τάξης

- ▶ Φυσικό περιβάλλον μάθησης: Δεν υπάρχουν δεδομένα για τις επιλογές του/της εκπαιδευτικού
 - ▶ Κοινωνικό περιβάλλον μάθησης: δεδομένα από κοινωνιομετρικό πίνακα
 - ▶ Εκπαιδευτικό περιβάλλον μάθησης: Δεν υπάρχουν δεδομένα για τις επιλογές του/της εκπαιδευτικού.
- Γενικά, ισχύουν: Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών, ωρολόγιο πρόγραμμα μαθητή, αντισταθμιστικές υπηρεσίες (δέχεται η μαθήτρια κάποιες από αυτές;) (Ενισχυτική Διδασκαλία (Ε.Δ.), Τμήμα Ένταξης (Τ.Ε.), Τάξη Υποδοχής (Τ.Υ.), Φροντιστηριακά Τμήματα (Φ.Τ.), Ολοήμερο Σχολείο)

Η Χρύσα

Μαθησιακά χαρακτηριστικά Χρύσας (Ειδικές Δυσκολίες Μάθησης - ΕΔΜ στην Ανάγνωση, στη Γραφή & στα Μαθηματικά – Δυσκολίες στη σημασιολογία των λέξεων)

Αφετηρία η διαφορετικότητα

- ▶ Πρόσληψη & επεξεργασία πληροφοριών: δεσ ορισμό ΕΔΜ
- ▶ Έκφραση/δράση μαθήτριας: δεσ ορισμό ΕΔΜ
- ▶ Μνήμη: δεσ ορισμό ΕΔΜ
- ▶ Προσοχή: καλή
- ▶ Δυσκολία στη σημασιολογία λέξεων: δυσκολία στην αντιστοίχιση των λέξεων, ως γλωσσικών σημείων, με τα αντικείμενα ή τις έννοιες που αυτές αντιπροσωπεύουν.
- ▶ Ένας ορισμός: «οι ειδικές δυσκολίες μάθησης αποτελούν ένα πρότυπο διαδοχής δυσκολιών αναγνωρίσιμης κανονικότητας, από τις οποίες οι πιο εμφανείς είναι σημαντικά εξακολουθητικά προβλήματα στην εκμάθηση της ανάγνωσης, της γραφής & της ορθογραφίας. Εξ αυτών μπορεί επίσης να επηρεαστούν οι μαθηματικές έννοιες και η πράξη, οι κινητικές δεξιότητες, η ομιλούμενη γλώσσα, η επεξεργασία πληροφοριών, η μνήμη οι οργανωσιακές δεξιότητες...» (LEA of Fife, 1996)
- ▶ Κίνητρα: Οι μαθητές με δ.μ. έχουν μειωμένα κίνητρα στη μαθησιακή διαδικασία.
- ▶ Αιτιολογικός προσδιορισμός: Συχνά η επιτυχία ή η αποτυχία αποδίδεται από τα ίδια στις συμπεριφορές των άλλων προσώπων ή σε περιβαλλοντικούς παράγοντες και όχι στην ατομική προσπάθεια ή στην ικανότητα – μεγάλη η σημασία της εξωτερικής ενίσχυσης.

Ζητούμενα

- ▶ Άρση εμποδίων (άρση αρνητικών συνεπειών μαθησιακών χαρακτηριστικών Χρύσας)
- ▶ Διευκόλυνση πρόσβασης στη μάθηση
- ▶ Περιοχές στόχων
- ▶ Επιμέρους στόχοι για κάθε περιοχή στόχων
- ▶ Προτάσεις υλοποίησης στόχων στη σχολική μας τάξη
- ▶ Προτάσεις διαμόρφωσης θετικού περιβάλλοντος μάθησης για όλους τους μαθητές

Ενέργειες εκπαιδευτικών

Περιοχές στόχων Βραχυχρόνιου Προγράμματος Παρέμβασης Χρύσας

(συνεπισταθημονικά, δηλ. σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους εκπαιδευτικούς)

- ▶ Επικοινωνία
- ▶ Κοινωνικοποίηση
- ▶ Ακαδημαϊκές δεξιότητες (Γλώσσα & Μαθηματικά)
- ▶ Δεξιότητες αυτόνομης διαβίωσης
- ▶ Κινητική ανάπτυξη

Προτάσεις διαμόρφωσης θετικού φυσικού περιβάλλοντος μάθησης

- ▶ Σχηματισμός θρανίων 2 Π (εξωτερικό & εσωτερικό)
- ▶ Θέση έδρας: μέσα στο εσωτερικό Π

Προτάσεις διαμόρφωσης θετικού κοινωνικού περιβάλλοντος μάθησης

- ▶ Η Χρύσα στο μικρό Π (εποπτεία εκπαιδευτικού)

- ▶ Διπλάνος: Ιωνάς (συνεργασία με φίλο και συμμαθητή)
- ▶ Θέσεις μαθητών που είναι κοντά στη Χρύσα στο μικρό Π (ουδέτερες ψήφοι) (συνεργασία με συμμαθητές)

Προτάσεις διαμόρφωσης θετικού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος μάθησης

- ▶ Εμπλουτισμός εσωτερικών & εξωτερικών κινήτρων
- ▶ Ενεργή εμπλοκή μαθητών
- ▶ Έλεγχος μαθησιακής διαδικασίας,
- ▶ Κατάλληλη διαχείριση χρόνου – ρουτίνες που παρέχουν χρόνο στη Χρύσα
- ▶ Άμεση γνωστική-μεταγνωστική διδασκαλία
- ▶ Χρήση τεχνικών δημιουργίας και διατήρησης ενδιαφέροντος
- ▶ Θετική ενίσχυση μαθητών,
- ▶ Κατάκτηση μάθησης και από Χρύσα (διασφάλιση επιτυχίας),
- ▶ Παροχή εκπαιδευτικών προκλήσεων,
- ▶ Αξιολόγηση του έργου των μαθητών και όχι των μαθητών ως πρόσωπα
- ▶ Πολυτροπικότητα στην παρουσίαση των πληροφοριών: όχι μόνο μέσω γραπτών κειμένων, ακρόαση κειμένου οδηγίων ή κειμένου με πληροφορίες (ανάγνωση από εκπαιδευτικό ή άλλο μαθητή), άντληση πληροφοριών από εικόνες, κλπ
- ▶ Πολυτροπικότητα στην επεξεργασία πληροφοριών: ανάλυση έργου, βήμα-βήμα πορεία, φθίνουσα καθοδήγηση σε κάθε δραστηριότητα, ευελιξία
- ▶ Πολυτροπικότητα στην έκφραση/τρόπο απόκρισης Χρύσας: όχι μόνο μέσω γραπτών κειμένων, προφορικά, εικονιστικά, δραματοποίηση, κλπ
- ▶ Προτείνεται η **χρήση ημερολογίου αναστοχασμού** στη σχολική τάξη για τη διαμορφωτική αξιολόγηση των παρεμβάσεών μας.

Θα πρέπει να διασφαλιστεί θετικό περιβάλλον μάθησης, δηλαδή:

- ▶ Καλή ατμόσφαιρα τάξης
- ▶ Άρση εμποδίων
- ▶ Οριοθέτηση συμπεριφοράς
- ▶ Εμπλοκή των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία – κινητοποίηση – κίνητρα- ευκαιρίες συμμετοχής
- ▶ Ενίσχυση της κάθε τους προσπάθειας
- ▶ Σταδιακή πρόοδο με μικρά βήματα
- ▶ Συχνή ανατροφοδότηση
- ▶ Άμεση επιτυχία των μαθητών που έχουν βιώσει σχολική αποτυχία
- ▶ Ενίσχυση αυτοπεποίθησης – εικόνας εαυτού
- ▶ Αλλαγή στις στάσεις των συμμαθητών
- ▶ Αλλαγή στις στάσεις των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών του σχολείου

Μελέτη περίπτωσης σχολικής τάξης Η τάξη του Δήμου Δεδομένα

Περιγραφή περιβάλλοντος μάθησης σχολικής τάξης

- ▶ Φυσικό περιβάλλον μάθησης: Δεν υπάρχουν δεδομένα για τις επιλογές του εκπαιδευτικού
- ▶ Κοινωνικό περιβάλλον μάθησης: δεδομένα από κοινωνιομετρικό πίνακα
- ▶ Εκπαιδευτικό περιβάλλον μάθησης: Δεν υπάρχουν δεδομένα για τις επιλογές του εκπαιδευτικού. Γενικά, ισχύουν: Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών, ωρολόγιο πρόγραμμα μαθητή, αντισταθμιστικές υπηρεσίες (δέχεται ο μαθητής κάποιες από αυτές;) (Ε.Δ., Τ.Ε., Τ.Υ., Φ.Τ., Ολοήμερο Σχολείο)

Ο Δήμος

Μαθησιακά χαρακτηριστικά Δήμου (Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητα)

Αφετηρία η διαφορετικότητα: ΑΠΡΟΣΕΞΙΑ

- ▶ Συχνά, αποτυγχάνει να συγκεντρώσει την προσοχή του (πρόσληψη, επεξεργασία, έκφραση)
- ▶ Συχνά δυσκολεύεται να διατηρήσει προσοχή στην εργασία του (πρόσληψη, επεξεργασία, έκφραση)
- ▶ Συχνά φαίνεται να μην ακούει όταν του απευθύνεται ο λόγος (πρόσληψη)
- ▶ Συχνά δεν ακολουθεί μέχρι τέλους τις οδηγίες & αποτυγχάνει να ολοκληρώσει την εργασία του (πρόσληψη, επεξεργασία, έκφραση)
- ▶ Συχνά δυσκολεύεται να οργανώσει τις δουλειές & τις δραστηριότητές του (πρόσληψη, επεξεργασία, έκφραση)
- ▶ Συχνά χάνει αντικείμενα απαραίτητα για τις εργασίες του
- ▶ Συχνά αποφεύγει να εμπλακεί σε έργα που απαιτούν σταθερή & διαρκή πνευματική προσπάθεια

- ▶ Συχνά η προσοχή του διασπάται από εξωτερικά ερεθίσματα
- ▶ Συχνά ξεχνά καθημερινές δραστηριότητες

Μαθησιακά χαρακτηριστικά Δήμου (Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητα)

Αφετηρία η διαφορετικότητα: ΥΠΕΡΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

- ▶ Συχνά κινεί νευρικά τα χέρια ή τα πόδια του ή στριφογυρίζει στη θέση του
- ▶ Συχνά σηκώνεται από τη θέση του στην τάξη
- ▶ Συχνά τρέχει εδώ κι εκεί, σκαρφαλώνει & στριφογυρίζει
- ▶ Συχνά δυσκολεύεται να παίξει ή να συμμετέχει ήσυχα σε δραστηριότητες κατά τον ελεύθερο χρόνο του
- ▶ Συχνά βρίσκεται σε κίνηση και ενεργεί σαν κινούμενη μηχανή
- ▶ Συχνά μιλά πολύ και ακατάπαυστα

Μαθησιακά χαρακτηριστικά Δήμου (Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητα)

Αφετηρία η διαφορετικότητα: ΠΑΡΟΡΜΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

- ▶ Συχνά απαντά απερίσκεπτα προτού ολοκληρωθεί η ερώτηση
- ▶ Συχνά δυσκολεύεται να περιμένει τη σειρά του
- ▶ Συχνά διακόπτει ή ενοχλεί με την παρουσία του τους άλλους

Η τάξη του Δήμου

Ζητούμενα

- ▶ Άρση εμποδίων (άρση αρνητικών συνεπειών μαθησιακών χαρακτηριστικών Δήμου)
- ▶ Διευκόλυνση πρόσβασης στη μάθηση
- ▶ Περιοχές στόχων
- ▶ Επιμέρους στόχοι για κάθε περιοχή στόχων
- ▶ Προτάσεις υλοποίησης στόχων στη σχολική μας τάξη
- ▶ Προτάσεις διαμόρφωσης θετικού περιβάλλοντος μάθησης

Ενέργειες εκπαιδευτικών

Περιοχές στόχων Βραχυχρόνιου Προγράμματος Παρέμβασης Δήμου (συνεπισταμονικά, δηλ. σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους εκπαιδευτικούς)

- ▶ Συμπεριφορά: μείωση διάσπασης προσοχής, έλεγχος παρορμητικότητας, έλεγχος κινητικής δραστηριότητας, ενίσχυση αυτοσυναισθήματος
- ▶ Κοινωνικοποίηση: Να κάνει παρέα και να συνεργάζεται με παιδιά της τάξης του
- ▶ Ακαδημαϊκές δεξιότητες: Να μεγαλώσει το εύρος της προσοχής του σταδιακά από τα 10 λεπτά στα 20 λεπτά, να συμμετέχει ενεργητικά σε δραστηριότητες της τάξης του

Προτάσεις διαμόρφωσης θετικού φυσικού περιβάλλοντος μάθησης

- ▶ Τοποθετούμε το Δήμο σε θέση προνομιακή, χωρίς πηγές διάσπασης της προσοχής και πηγές ακαταστασίας
- ▶ Τοποθετούμε το Δήμο κοντά σε μαθητές υποδειγματικούς στη συμπεριφορά και τις επιδόσεις
- ▶ Αυξάνουμε την απόσταση ανάμεσα στα θρανία

Προτάσεις διαμόρφωσης θετικού κοινωνικού περιβάλλοντος μάθησης

- ▶ Τοποθετούμε το Δήμο μαζί με ένα «συμμαθητή – φιλαράκι» (π.χ. Κέλλυ)
- ▶ Αναζητούμε ευκαιρίες, στις οποίες ο Δήμος να μπορεί να επιδείξει ηγετικό ρόλο
- ▶ Στέλνουμε στο σπίτι του Δήμου σημειώματα με θετικές επισημάνσεις & επαίνους
- ▶ Εξοικονομούμε χρόνο για να συζητήσουμε προσωπικά με το Δήμο
- ▶ Οργανώνουμε εκδηλώσεις και καλούμε το Δήμο να συμμετέχει στο σχεδιασμό του προγράμματος
- ▶ Προωθούμε την αποδεκτή κοινωνικά συμπεριφορά είτε με λεκτικές εκφράσεις και φωνήσεις ή με προσωπικό μυστικό σύστημα συνεννόησης με το παιδί.
- ▶ Αξιοποιούμε την αίσθηση του χιούμορ του Δήμου
- ▶ Ενθαρρύνουμε εργασίες συνεργατικής μάθησης με τα άλλα παιδιά της τάξης
- ▶ Εξασφαλίζουμε εκπαίδευση κοινωνικών δεξιοτήτων σε επιλεγμένες μικρές ομάδες μαθητών
- ▶ Επαινούμε τους μαθητές σε κάθε ευκαιρία
- ▶ Αναθέτουμε ειδικά καθήκοντα & υπευθυνότητες στο Δήμο μέσα στην τάξη & στα διαλείμματα, ώστε τα άλλα παιδιά να έχουν την ευκαιρία να τον δουν και με περισσότερο θετική ματιά

Προτάσεις διαμόρφωσης θετικού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος μάθησης

- ▶ Συνδυάζουμε τις γραπτές οδηγίες με προφορικές
- ▶ Φροντίζουμε οι οδηγίες μας να είναι συνοπτικές και σαφείς, προκειμένου να γίνονται κατανοητές και να απομνημονεύονται με ευκολία

- ▶ Αναθέτουμε μία εργασία κάθε φορά, προκειμένου να αποφύγουμε τη μη λειτουργική επιβάρυνση του Δήμου
- ▶ Αξιοποιούμε την έμφυτη περιέργειά του προκαλώντας το ενδιαφέρον του. Τον κινητοποιούμε και τον εμπλέκουμε ενεργά στις δραστηριότητες της τάξης
- ▶ Συντομεύουμε τις χρονικές περιόδους στις εργασίες που αναθέτουμε, προκειμένου να αντιστοιχούν με τη διαπιστωμένη διάρκεια της προσοχής του Δήμου
- ▶ Επιτρέπουμε στο Δήμο να κάνει χρήση επιπλέον χρόνου για την ολοκλήρωση των εργασιών που αναθέτουμε στην τάξη
- ▶ Χρονομετρούμε τις εργασίες του Δήμου, προκειμένου να τον βοηθήσουμε να κατανοήσει την έννοια του χρόνου που περνά και φεύγει
- ▶ Μοιράζουμε την κάθε εργασία σε μικρότερα μέρη, κάνουμε δηλαδή ανάλυση έργου, έτσι ώστε ο Δήμος να μπορεί να δει το τέλος στα επιμέρους τμήματα της εργασίας και να αντλεί ενίσχυση
- ▶ Γνέφουμε επιβεβαιωτικά ή εγκαθιδρύουμε χρήση άλλων συνθηματικών εκφράσεων, τις οποίες χρησιμοποιούμε για να επαναφέρουμε το Δήμο στην εργασία που του έχουμε αναθέσει
- ▶ Υποστηρίζουμε το Δήμο, ώστε να μπορεί να θέτει και ο ίδιος βραχύχρονους στόχους για την προσωπική του μάθηση
- ▶ Μειώνουμε το φόρτο των αναθέσεων εργασιών στο σπίτι
- ▶ Αγνοούμε τις μικροαταξίες και τις μικροφασαρίες
- ▶ Συνάπτουμε συμβόλαια αποδεκτής συμπεριφοράς
- ▶ Συμφωνούμε ξεκάθαρους, συνοπτικούς κανόνες συμπεριφοράς –με έμφαση στην αναμενόμενη θετική συμπεριφορά- και συνέπειες για τις περιπτώσεις που αυτοί παραβιάζονται. Τους τοποθετούμε, ως γραπτή εκδοχή, σε σημείο όπου μπορούν να είναι εύκολα προσβάσιμοι
- ▶ Αυξάνουμε την αμεσότητα των ενισχυτών και των συνεπειών. Ο Δήμος γνωρίζει τους κανόνες, αλλά χρειάζεται υποστήριξη στην τήρησή τους
- ▶ Επαινούμε το Δήμο συχνά, εφόσον συμπεριφέρεται κατά τρόπο αποδεκτό
- ▶ Χρησιμοποιούμε τη διαδικασία του time-out (μικρό διάλειμμα), εντός τάξης, για μη αποδεκτές συμπεριφορές
- ▶ Εξασφαλίζουμε περισσότερο επιμελημένη επίβλεψη στη διάρκεια των αλλαγών, από δραστηριότητα σε δραστηριότητα και από αίθουσα σε αίθουσα
- ▶ Είμαστε συνεπείς όσο το δυνατόν πιο πολύ με τις ημερήσιες ρουτίνες. Επεξηγούμε πιθανές αλλαγές στη ρουτίνα, πριν την ώρα που θα τις αντιμετωπίσει ο Δήμος
- ▶ Γράφουμε και ζωγραφίζουμε! Η έμφαση στην οπτική παρουσίαση εξασφαλίζει την απαιτούμενη εννοιοδότηση για το παιδί
- ▶ Χρησιμοποιούμε "συνετές" επιπλήξεις για μη αποδεκτές συμπεριφορές (αποφεύγουμε το κήρυγμα, την ειρωνεία ή την κριτική)
- ▶ Αναγνωρίζουμε τη θετική συμπεριφορά των παιδιών που βρίσκονται κοντά στο Δήμο
- ▶ Διδάσκουμε τους μαθητές συμπεριφορές αυτοελέγχου, όπως π.χ. να υψώνει το χέρι αντί να φωνάζει «Κυρία, κυρία!» ή τις αυθαίρετες απαντήσεις, χωρίς την άδεια της δασκάλας της τάξης. Επιτρέπουμε στο Δήμο να απαντήσει στην ερώτηση, μόνο εφόσον έχει σηκώσει χέρι για να το ζητήσει και φροντίζουμε, όταν συμμορφώνεται, να τον ανταμείβουμε!

Αξιοποιούμε τα θετικά στοιχεία του παιδιού με ΔΕΠ-Υ. Είναιευφυές (+), εφευρετικό (+), δημιουργικό (+), τρυφερό (+), με αίσθηση χιούμορ (+), κοινωνικό (+), αυθόρμητο (+), φιλότιμο (+), πολυμήχανο (+), καινοτόμο (+), ειλικρινές (+), ανθεκτικό (+), περιεργο (+), ενεργητικό (+), με αποκλίνουσα σκέψη (+)

Προτείνεται η **χρήση ημερολογίου αναστοχασμού** στη σχολική τάξη για τη διαμορφωτική αξιολόγηση των παρεμβάσεών μας.

Θα πρέπει να διασφαλιστεί θετικό περιβάλλον μάθησης, δηλαδή:

- ▶ Καλή ατμόσφαιρα τάξης
- ▶ Άρση εμποδίων
- ▶ Οριοθέτηση συμπεριφοράς
- ▶ Εμπλοκή των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία – κινητοποίηση – κίνητρα- ευκαιρίες συμμετοχής
- ▶ Ενίσχυση της κάθε τους προσπάθειας
- ▶ Σταδιακή πρόοδο με μικρά βήματα
- ▶ Συχνή ανατροφοδότηση
- ▶ Άμεση επιτυχία των μαθητών που έχουν βιώσει σχολική αποτυχία
- ▶ Ενίσχυση αυτοπεποίθησης – εικόνας εαυτού
- ▶ Αλλαγή στις στάσεις των συμμαθητών
- ▶ Αλλαγή στις στάσεις των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών του σχολείου

3^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ)

Η διαμόρφωση θετικού περιβάλλοντος μάθησης ως πρόβλημα προς επίλυση: Μια πραγματική συνθήκη σχολικής τάξης

Στην ομάδα σας, επιλέξτε ένα τμήμα του σχολείου σας, στο οποίο φοιτούν μαθητές με δυσκολίες στη μάθηση και/ή μαθητές με προβλήματα συμπεριφοράς, οι οποίοι εμποδίζονται να μάθουν, με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται δυσλειτουργίες. Αξιοποιώντας τη δυναμική της ομάδας εκπαιδευτικών στην οποία ανήκετε προσεγγίστε την αναγκαιότητα διαμόρφωσης θετικού περιβάλλοντος μάθησης για όλους τους μαθητές ως ένα σύνθετο πρόβλημα προς επίλυση. Περιγράψτε: (α) το περιβάλλον μάθησης της σχολικής τάξης (φυσικό, κοινωνικό και εκπαιδευτικό περιβάλλον μάθησης), όπως υφίσταται την παρούσα χρονική στιγμή, (β) τους μαθητές του τμήματος οι οποίοι βιώνουν εμπόδια στη μάθηση (με έμφαση στη φύση των εμποδίων και στο τι μπορούν να κάνουν την παρούσα χρονική στιγμή) και (γ) τους υπόλοιπους μαθητές της τάξης.

Ερωτήματα

- Είναι αρκετά τα δεδομένα που έχετε; Τι άλλο θα επιθυμούσατε να μάθετε; Ποιους μπορείτε να ρωτήσετε;
- Τι εμποδίζει τους μαθητές να μάθουν; Τι μπορείτε εσείς να κάνετε γι' αυτό;
- Ποια είναι τα δεδομένα και τα ζητούμενα στο συγκεκριμένο πρόβλημα;

ΔΕΔΟΜΕΝΑ (γνωστά & υπό διερεύνηση)	ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ
<p><u>Φυσικό</u> περιβάλλον μάθησης: μέγεθος σχολικής τάξης, διάταξη θρανίων, θέση μαθητών, θέση έδρας, διαθέσιμα υλικά & μέσα, σχηματική αναπαράσταση σχολικής τάξης, κλπ.</p> <p><u>Κοινωνικό</u> περιβάλλον μάθησης: σχέσεις μαθητών μεταξύ τους (π.χ. στοιχεία από κοινωνιομετρικό πίνακα), σχέση μαθητών-εκπαιδευτικών, κριτήρια διαμόρφωσης ομάδων εργασίας, προσωπική θεωρία εκπαιδευτικών που διδάσκουν στη σχολική τάξη (σύγκλιση ή απόκλιση προσωπικών θεωριών), επιλογές εκπαιδευτικών αναφορικά με το «κλίμα» της σχολικής τάξης, κλπ.</p> <p><u>Εκπαιδευτικό</u> περιβάλλον μάθησης: κανόνες τάξης, ρουτίνες τάξης & διαχείριση χρόνου εργασίας, κινητοποίηση/δέσμευση μαθητών, γενικοί στόχοι (Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών μαθημάτων), ατομικά προφίλ μαθητών με δυσκολίες μάθησης ή/και προβλήματα συμπεριφοράς, ατομικοί στόχοι (για μαθητές με δυσκολίες μάθησης ή/και προβλήματα συμπεριφοράς), σαφήνεια οδηγιών, εμπόδια στη μάθηση, μέθοδοι διδασκαλίας, προσαρμογή & διαφοροποίηση διδακτικών μέσων (σε επίπεδο πρόσληψης πληροφοριών, επεξεργασίας πληροφοριών ή/και έκφρασης/απαντητικότητας μαθητών), ενίσχυση/ενισχυτές, συχνότητα απαντητικότητας, ποσότητα & ποιότητα ανατροφοδότησης, καταγραφή προόδου, διαμορφωτική αξιολόγηση πορείας διδασκαλίας-μάθησης, τελική αξιολόγηση πορείας διδασκαλίας-μάθησης, κλπ.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Άρση <u>εμποδίων</u> στη μάθηση ☐ <u>Αποτελεσματική μάθηση</u> για όλους τους μαθητές (σε σχέση με γενικούς και ατομικούς στόχους) ☐ Θετικό <u>φυσικό</u> περιβάλλον μάθησης ☐ Θετικό <u>κοινωνικό</u> περιβάλλον μάθησης ☐ Θετικό <u>εκπαιδευτικό</u> περιβάλλον μάθησης

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	